

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

9^E JAARGANG

WOENSDAG 17 SEPTEMBER 1924

No. 455

INHOUD

	Blz.
VREEMDE KAPITAALSBELEGGING EN ONDERNEMINGEN IN	
NEDERLANDSCH-INDIË I door <i>E. Helfferich</i>	808
Het Wetsontwerp tot bevordering van de richtige heffing der Directe Belastingen door <i>Mr. A. F. L. Stapel</i> ...	809
De wijziging der Forensenbelasting II (Slot) door <i>Mr. A. Veen</i>	812
Het Dienstbodenvraagstuk door <i>Mr. D. P. D. Fabius</i> ..	814
De Millioenennota	815
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
De Duitsche Reichsbahn-Gesellschaft door <i>Dr. W. Greiling</i>	820
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN..... 823—829	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins*.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink*.

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam*.

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37*.

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage*.

15 SEPTEMBER 1924.

Het aanbod van geld werd deze week, mede in verband met de medio, opnieuw kleiner en hoewel er nog steeds weinig wissels worden aangeboden, liepen de discountkoersen verder op. Geopend op $2\frac{1}{4}$ à $2\frac{1}{2}$ pCt. werd aan het einde der week $2\frac{5}{8}$ en $2\frac{3}{4}$ pCt. betaald. Ook de prolongatierente was vaster en liep op van $2\frac{1}{4}$ pCt. tot 3 pCt.

* * *

De Minister van Financiën stelt de inschrijving open op schatkistpapier op 24 September a.s.

Aangeboden worden drie- en zesmaandspromessen en 4 pCt. biljetten met een looptijd van een jaar tot een totaal bedrag van f 45 miljoen.

* * *

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft deze week geen wijzigingen van groote beteekenis te zien. De post binnenlandsche wissels blijkt van f 170,3 miljoen tot f 173,4 miljoen te zijn toegenomen. Deze vermeerdering komt voor het grootste gedeelte voor rekening van den Staat; het totaal der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen vermeerderde in de afgelopen week van f 44 miljoen tot f 46 miljoen.

De effectenbeleeningen stegen met ruim f 600.000, doch de goederenbeleeningen stelden zich nagenoeg f 1 miljoen lager. Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde met f 3,8 miljoen. De zilvervoorraad der Bank vertoont een vermeerdering van een kleine f 200.000. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen onder het actief daalden resp. met f 8,7 miljoen en f 6,7 miljoen.

De biljettencirculatie nam met nagenoeg f 10 miljoen af. De rekeningcourant-saldi daalden met f 7,6 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo stelde zich f 3,5 miljoen hooger. Het dekkingspercentage bedraagt 54.

* * *

De wisselmarkt was deze week buitengewoon weinig interessant. De omzetten waren weder uiterst gering en de schommelingen in de meeste wissels van geen beteekenis. Alleen een niet onaanzienlijke stijging van den Pesokoers, die door sterke graanaankopen tegen oplopende graanprijzen van 90 tot 92% steeg, trok de aandacht.

LONDEN, 13 SEPTEMBER 1924.

Gedurende deze berichtsweek zag de geldmarkt geheel geen verandering. Aanbod woog tegen vraag op, en zoowel nieuwe daggeldleeningen als het vernieuwen van oude kostte gewoonlijk 3 pCt.

De discountkoersen waren deze week iets flauwer. October Treasury Bills werden tegen $3\frac{9}{16}$ pCt. verhandeld.

2-mnds prima bankaccept $3\frac{11}{16}$ — $\frac{3}{4}$ pCt.

3- " " " $3\frac{3}{4}$ — $\frac{13}{16}$ pCt.

4- " " " $3\frac{15}{16}$ — $4\frac{1}{16}$ pCt.

6- " " " $4\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ pCt.

VREEMDE KAPITAALSBELEGGING EN ONDERNEMINGEN IN NEDERLANDSCH-INDIË.¹⁾

I.

Bij de beschouwing van Nederlandsch-Indië zien wij de filosofische stelling van de harmonie der tegen-deelen in velerlei opzicht verwezenlijkt: een klein moederland en een groot koloniaal rijk, de vreemde westerling naast den inlander, de bewoner der „lage landen” als meester in de bergcultuur. Wij zien onder de Hollandsche driekleur naast Hollandsch kapitaal en Hollandsch intellect ook het internationale kapitaal en de internationale energie aan het werk, de vlag den laatsten ter bescherming en zij op hun beurt voor haar een veilige en duurzame waarborg.

Een Hollandsch staatsman heeft eens gezegd, dat de politieke zwakheid van het moederland zijn grootste kracht als koloniale mogendheid was. Niemand zal tegenwoordig aan de juistheid van dezen paradox twifelen, doch de harmonie der tegendeelen, die wij ook hierin vinden, is eerst volkomen geworden, doordat Holland in zijn koloniën de deur voor de internationale bedrijvigheid heeft opengezet en vrijheid van bedrijf zonder aanzien der nationaliteit („Freiwirtschaft”) tot richtsnoer zijner koloniale politiek heeft gemaakt.

De internationale medewerking in het groote Hollandsche koloniale gebied heeft een politieken „goodwill” geschapen, die sterker is dan diplomatieke verdragen. Van alle koloniale volken is Holland, geloof ik, op het oogenblik het eenige, dat iederen buitenlander op gelijken voet als de eigen onderdanen behandelt. Afgezien van eenige beperkingen, die in het nationaal belang geboden schijnen, als b.v. bij de exploitatie der bodemrijkdommen, heeft Holland als Zeus zijn koloniaal gebied voor de flinken aller volken zonder onderscheid opengesteld. Het heeft daarmede ook voor die volken, welke geen koloniën bezitten, den weg tot koloniale werkzaamheid geopend en daarmede een benepen, egoïstische wereld practisch de oplossing van conflicten op koloniaal gebied aangetoond. Mogen in de oude moederlanden door de historische ontwikkeling toestanden zijn ontstaan, die nopen tot een streng nationaal gerichte economische politiek, in de nieuwe koloniale landen is ruimte voor allen onder deze eene voorwaarde, dat de vreemdelingen, hetgeen vanzelf spreekt, loyale burgers der kolonie zijn.

De „freiwirtschaftliche” koloniale politiek is den Hollanders ten zegen geworden. Zij was wijs en noodzakelijk tegelijk, brak politieken begeerten de spits af en ontsloot de koloniën. Zonder hulp van vreemd kapitaal en vreemde energie zou Nederlandsch-Indië niet dat geworden zijn, wat het thans is. In het bijzonder heeft het internationale kapitaal tot de ontsluiting der buitenbezittingen, ten deele zelfs in overwegenden omvang, bijgedragen.

De volkshuishouding van Nederlandsch-Indië blijkt op een 300-jarige geschiedenis terug en de tocht door de eeuwen ging door de nauwe dalen van het eigenbelang en de laagten der uitbuiting, tot de hoogte der huidige „freiwirtschaftliche” politiek werd bereikt. Niet steeds waren de Hollanders vooraan in de koloniale ontwikkeling. Hun handelsgeest en rustige, evenwichtige natuur maakten hen wel de meerderen van de fanatieke Spanjaarden en Portugeezen, doch als verlichte koloniale politici waren de Engelschen hun later weder vooruit, zoolang Engeland, de groote mogendheid, zich vrijhield van economisch imperialisme.

De vreemde kapitaalsbelegging op Java was vóór 1909 met de Hollandsche vergeleken slechts gering. In de plantages was, afgezien van sporadische Engelsche deelneming, slechts Hollandsch en in de

¹⁾ Voordracht gehouden op 9 Juni 1924 in de Kogyo Club te Tokio.

suikercultuur daarnaast ook Chineesch kapitaal vertegenwoordigd. Men kan zeggen, dat het groote landbouwbedrijf op Java zich voor 1909 bijna geheel onder Hollandsche leiding en onder overwegend Hollandsche deelneming ontwikkelde. Daarentegen waren reeds toen in handel en scheepvaart aanzienlijke belangen in vreemde handen. Door vreemde, meest Engelsche en Duitse firma's ging toen reeds een belangrijk gedeelte van in- en uitvoer, ja, het hoofduitvoerproduct, suiker, werd, afgezien van Chineesche handelaren, vrijwel uitsluitend door vreemde exporteurs verhandeld en uitgevoerd, een eigenaardige toestand, die thans nog bestaat, slechts met dit onderscheid, dat zich bij de Engelsche en Duitse suikerfirma's thans ook nog Japansche gevoegd hebben.

Op de buitenbezittingen was reeds vóór 1909 de verhouding tusschen Hollandsche en buitenlandsche kapitaalsbelegging en tusschen Hollandsche en vreemde energie eenigszins anders dan op Java. In Deli traden naast de Hollanders ook Duitschers, Zwitsers en Engelschen als pioniers der cultures op en in het bijzonder de tabakscultuur van Deli vertoonde vroeger een sterken Duitschen en Zwitserschen inslag. Deze inslag is door bijzondere omstandigheden in den loop der tijden vrijwel verloren gegaan, maar daardoor wordt aan de verdienste, welke de vreemde pioniers en kapitalisten voor de ontsluiting van Deli en den opbouw der aldaar uitgeoefende tabakscultuur gehad hebben, geen afbreuk gedaan. Men zou kunnen zeggen, dat dit wekken van een klein deel van de toen nog in diepen slaap verkeerende buitenbezittingen door vreemde kracht, symbolisch heeft gewerkt en het voorspel was van de later gevolgde geweldige economische ontsluiting.

Het jaar 1909 bracht het keerpunt in de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië en terzelfder tijd het begin van de internationalisatie van het economisch leven in grooten omvang. De tooverformule was eenvoudig, zij heette: rubber. In het land der blanken was een nieuwe machine uitgevonden, een droom gelijk, die zichzelf bewoog, trekdier was en wagen tevens, een machine, die in plaats van den harden hoof of de ijzeren staven iets anders, zachters noodig had om zich voort te bewegen, een product, dat aan de verre Amazone in duistere, onbewoonde wouden werd gevonden: rubber. En plotseling, als van den eenen dag op den anderen, werd Zuid-Oost Azië ontdekt als het rubberdorado van de toekomst.

De rubberbeweging had haar uitgangspunt in Engeland en kapitaalsbelegging, zoowel als leiding zijn ook in het verder beloop tot op heden in overwegenden omvang Engelsch gebleven. Liverpool en Londen waren de oude rubbermarkten en daar zag men dan ook het eerst de kansen, welke kapitaalsbelegging in rubbercultures bood. De geheele verfiende, moderne financieele machine werd in beweging gesteld en met enorme snelheid werden geweldige kapitalen voor de nieuwe cultuur gemobiliseerd. In de zwigende wouden van het Maleische schiereiland, op Sumatra en Borneo klonken bijslagen, oude woudreuzen stortten kreunend neer, roode vlammen laaiden op het opengekomen terrein op, een nieuwe tijd was voor Zuid-Oost Azië aangebroken, voor Zuid-Oost Azië en daarmede ook voor Nederlandsch-Indië.

Thans, nu de emissiebedrijvigheid bijna op de geheele wereld tot stilstand is gekomen, schijnt het bijzonder interessant zich de bedragen weder voor den geest te roepen, die toen in de „Gruenderjaren” van de Zuid-Oost-Aziatische kaetsjoekcultuur door het publiek ter beschikking werden gesteld. In de 5 jaren van 1908 tot 1912 werden meer dan £ 60 miljoen Engelsche rubberwaarden geëmitteerd, waarbij niet de koers van den dag, doch de parikoers is aangenomen. De Engelschen traden in de rubbercultuur doelbewust, moedig, ja zelfs overmoedig op.

In het algemeen genomen hadden zij hun tijd begrepen en de gelegenheid bij de haren gevat. Ceylon en Malakka lagen den Engelschen voor hun doeleinden het naaste, doch voldoende waren zij niet. Op Ceylon stelde het beschikbare land, op Malakka de beschikbare arbeidskracht aan den ondernemingsdrang paal en perk. Wat lag nu dichter bij dan Nederlandsch-Indië? Nederlandsch-Indië met zijn rijkstromende bron van goedkoop, Javaansche arbeidskracht!

De Engelschen hebben bewezen, dat men een slecht geograaf kan zijn en toch de wereld beheerschen. Dat bleek weder in de rubbercultuur. Men stak zijn geld te Londen vaak in Java- en Sumatra-rubberaandeelen zonder te weten, waar de beide eilanden op de wereldzee drevén, wien zij toebehoorden en of het wel eilanden waren. Twee Engelschen, die zich reeds eerder op Java gevestigd hadden, Noel Bingley in het Westen en Fitzwilliam in het Oosten, werden de leiders der Engelsche belegging in rubber op Java. Op Sumatra was het vooral de Zwitser Ris, die, het land kennend en doelbewust, in Lampard van Harrisons and Crossfield, zijn financieel ander ik vond en voor de Engelschen op uitgestrekte terreinen, geschikt voor de cultuur, de hand legde. De zetel van de meeste Engelsche rubberplantage-maatschappijen is Londen; zij zijn de holding companies van de pro forma opgerichte Nederlandsch-Indische of Nederlandsche Maatschappijen, te welker namen de titels van eigendom staan. Op de Engelschen volgden de Belgen en Amerikanen en op grooter afstand en in kleineren omvang de andere volken. De Hollanders stonden in den beginne sceptisch tegenover de rubbercultuur en hebben zich eerst later in groteren omvang daarin begeven. Hun terughoudendheid was verklaarbaar. Zij, die in tegenstelling met de meeste Engelschen en andere buitenlanders in de tropische groote cultures geen nieuwelingen waren, voelden zich door hun ervaringen bezwaard en geremd. Suiker- en koffie-crisis hadden zij doorgemaakt en aan het rubbersprookje konden zij niet gelooven. Bovendien ging op denzelfden tijd, dat de rubbercultuur-beweging inzette, de zon over de Javasuiker-cultuur op. Deze, van welker groote waarde de Hollander overtuigd was, legde beslag op de geheele opmerkzaamheid en het kapitaal van de Hollandsche, met Indië werkende financiers en zoo kon het gebeuren, dat de beteekenis van de rubbercultuur den conservatieven Nederlander een tijd lang ontging, dat hij het ontstaan van de rubbercultuur voorloopig hoofdzakelijk aanwendde tot liquidatie van zijn oud, onrendabele koffielanden en andere non-valeurs, ja, dat zelfs een der grootste Nederlandsch-Indische banken een reusachtig landbezit op Java aan den vastberaden Engelschman Hammond afgaf, alles liquidaties, waarover spoedig daarop vele stille tranen zijn geweest. Het resultaat was, dat door den springvloed der rubbercultuur in korten tijd een machtig vreemd economisch belang bij Nederlandsch-Indië werd geschapen. Parallel met de rubberculturbeweging ging de verkrijging voor vreemde rekening van land voor theeplantages in Nederlandsch-Indië. Op Siantar, ter Sumatra's Oostkust, ontstond een tweede Pengalengan, slechts met dit verschil, dat hier naast de Hollandsche vlag vele vreemde waaien.

De kapitaalsbelegging in Nederlandsch-Indië had in een korte spanne tijds een met vroeger geheel verschillend karakter verkregen en dit is — hoewel de Hollanders speciaal in de rubbercultuur intusschen behoorlijk hebben ingehaald — tot op heden zoo gebleven. Afgezien van de veranderde nationale samenstelling der kapitaalsbeleggingen is ook de structuur hiervan bij vroeger vergeleken een andere geworden.

De Hollandsche kapitaalsbelegging op landbouwgebied wordt, wat Java aangaat, voor een groot gedeelte door de cultuurbanken en wat Deli betreft

door afzonderlijke groote maatschappijen beheerscht. Hoe uitstekend en solide in het bijzonder de cultuurbanken zijn georganiseerd en gefundeerd, toch lijden zij, in traditie groot geworden, aan zekere starheid en ontbreekt hun het veelzijdig initiatief, eigen aan de kleinere ondernemingen, gelijk de Engelsche maatschappijen. Wel komen ook onder de Engelsche maatschappijen concentraties en kolossen voor, doch deze zijn meestal in den vorm van investment-trusts op lossere wijze verbonden dan de meeste, straf geleide Hollandsche cultuurondernemingen. Ook het commercieele moment treedt bij de vreemde kapitaalsbelegging sterker naar voren dan bij de zuiver Nederlandsche. In het bijzonder voor de Engelschen, wien het koopmansbloed in de aderen zit, beteekende oprichting van plantages ook oprichting of vergroting van Engelsche handelshuizen, en niet slechts van handelshuizen, die van commissie van hun eigen of van hun toevertrouwde plantages leven, doch die hierdoor geruggesteund een algemeen im- en exportbedrijf ontwikkelden. De grootste zgn. Estates Agencies zijn thans ook de grootste handelaren in rubber en thee, zij zijn importeurs van plantage-materiaal, scheepvaart-agenten, verzekerings-agenten e. d. Dat ook het buitenlandsche bankwezen in Nederlandsch-Indië in al deze nieuwe ondernemingen een stevigen steun had, spreekt vanzelf.

Er bestaat helaas geen statistiek, waaruit de totale instrooming van vreemd kapitaal in de groote plantagebedrijven van Nederlandsch-Indië sinds het begin van den rubber-boom blijkt. Wel echter zijn door de Handelsvereniging te Medan in het begin van dit jaar enkele cijfers voor Sumatra's Oostkust samengesteld, die eenzijdig een duidelijk beeld geven van den arbeid, die daar door het grootkapitaal buiten de oudere tabakscultuur is verricht en die verder aantoonen, hoe de buitenlandsche tot de Nederlandsche ondernemingen zich verhouden. Het is zeer juist gezien, dat men bij de samenstelling van deze cijfers niet van de onoverzichtelijke en vaak willekeurige kapitaalswaarde der afzonderlijke maatschappijen is uitgegaan, doch als grondslag het beplante oppervlak en de productiecijfers van het laatste jaar heeft gekozen. Samenvattend krijgen wij het volgende beeld:

Nationaliteit	Sumatra's Oostkust.					
	Rubber, Thee, Palmolie, Koffie en Copra.		Oogstopbrengst			
	H.A.	%	H.A.	%		
Nederlandsch	95.172	46,40	49.708	37,87	20.102.379	38,10
Buitenl.	110.196	53,60	82.139	62,15	32.701.608	61,90
	205.368 100,—		131.847 100,—		52.803.987 100,—	

Uit deze cijfers blijkt duidelijk de beteekenis van het vreemde kapitaal en verder, dat het Hollandsche kapitaal zich later tot de nieuwe cultures heeft gewend dan het vreemde, aangezien het produceerende Hollandsche areaal in een ongunstiger verhouding staat tot het produceerende vreemde dan het totale Hollandsche tot het totale vreemde. Op Java en in andere deelen van Nederlandsch-Indië is de verhouding van het Nederlandsche tot het vreemde kapitaal wat rubber aangaat ongeveer dezelfde als hier, terwijl in de thee op Java het Hollandsche belang overweegt en de andere cultures aldaar, als suiker, kina en koffie overwegend Hollandsch zijn. Wij komen daarop nog terug.

E. HELFFERICH.

(Wordt vervolgd).

HET WETSONTWERP TOT BEVORDERING VAN DE RICHTIGE HEFFING DER DIRECTE BELASTINGEN.

Gedr. St. 1923/24 — 396.

Te beginnen met 1916 is de belastingdruk op het inkomen voor en na aanzienlijk verzwaaard:
1916 Invoering Verdedigingsbelasting II;
1917 Verhooging van het aantal rijksopcenten op de Inkomstenbelasting;

- 1918 en volgende jaren: Verhooging van de provinciale opcenten op de Inkomstenbelasting;
 1919 Nieuw en aanmerkelijk verzawaard tarief voor de rijksinkomstenbelasting;
 1918 of daaromtrent: Verhooging van de gemeentelijke inkomstenbelastingen.

Een en ander had ten gevolge dat vele belastingsschuldigen, geholpen door het, onder de vigueur der oorlogswinstbelasting opgekomen gilde van de belastingadviseurs, zochten naar de zwakke plekken in het hier te lande geldende systeem van inkomstenbelasting.

Die zwakke plekken werden in hoofdzaak op 2 punten gevonden:

I^o. in het beginsel neergelegd o.a. in de artt. 12 en 14 der wet op de Inkomstenbelasting 1914, hierop neerkomende,

dat slechts in rekening wordt gebracht de opbrengst van bronnen van inkomen die op 1 Mei bestaan, zoodat alle over het afgelopen jaar genoten inkomens, waarvan de bron op 1 Mei niet meer aanwezig of belangrijk gewijzigd is, niet onder de heffing der belasting wordt begrepen; en

dat, wanneer de opbrengst van een bron van inkomen op 1 Mei door den belastingsschuldige nog niet over een vol jaar is genoten, of wel de bron van inkomen een belangrijke wijziging heeft ondergaan, in aanmerking wordt genomen niet de genoten opbrengst over het vorig jaar, maar de voor het belastingjaar te schatten opbrengst;

II°. in het beginsel, neergelegd o.a. in art. 6 van de Wet op de Inkomstenbelasting 1914, dat hierop neerkomt, dat het inkomen onder de rechtsfiguur van de naamlooze vennootschap genoten, slechts onder de heffing van de belasting valt indien het onder eenigerlei vorm wordt uitgekeerd; terwijl daarnevens niet, als complement, aanwezig is een zelfstandige belasting, die de naamlooze vennootschappen naar de gemaakte winst treft.

De misbruiken, die van deze zwakke plekken in het stelsel gemaakt werden, waren dan ook in hoofdzaak tweërlei:

Ad I^{um}. Na een jaar van rijke opbrengst en met een dalende conjunctuur in uitzicht, haastte men zich, vóór den aanvang van het belastingjaar, een wijziging aan te brengen in de bron van inkomen. Daardoor bleef de hooge, over het afgelopen jaar genoten opbrengst buiten schot, en kon men voor het komende belastingjaar een lagere schatting aannemelijk maken. Hieronder valt het z.g. wijzigen van de winstverdeling in firma's;

Ad II^{um}. Men bracht het bedrijf, bij voorkeur weer na een jaar van hooge opbrengst, onder in een naamlooze vennootschap. Daarmede werd bereikt, dat de hooge, over het afgelopen jaar genoten opbrengst buiten de belastingheffing bleef, en dat men het verder in de hand had, zooveel of zoowenig van zijn in de N.V. verdiende inkomen onder de heffing van de belasting te brengen als men zelf verkoos, hetzij dat men niet meer uitkeerde dan men ter vertering noodig had en de rest, belastingvrij, kapitaliseerde; hetzij dat men, nog verder gaande, zichzelf in het geheel niets uitkeerde, maar van de N.V. gelden „leendé”.

De casuspositie was dan feitelijk deze, dat de N.V. niet een eigen financieel beleid voerde, maar dat het financieel beleid van de N.V., en in het bijzonder haar dividendpolitiek, *ondergeschikt* werd gemaakt aan de financieele behoeften en fiscale praktijken van de enkele aandeelhouders.

Tegen deze beide groepen van misbruiken werd het eerst stelling gemaakt door de gemeente Amsterdam. De verordening van 15 Juli 1920 ontnam het fiscale effect aan wijzigingen in de winstverdeling van firma's, en betrok de niet uitgekeerde winst in familienaamlooze vennootschappen, onder den naam van „waardevermeerdering” van de aandelen, in de belasting.

Het Rijk volgde later, en alleen op het eerste punt, met de wet van 19 Mei 1922 (Stbld. 328) tot wijziging van art. 14 der Wet op de Inkomstenbelasting 1914 (wetsontwerp Gedr. St. 1921/22 — 391). Het tweede punt liet het Rijk tot heden zonder voorziening. In de Memorie van Antwoord op hoofdstuk VII B der Staatsbegroting 1924 aan de Tweede Kamer, zoowel als in die aan de Eerste Kamer kondigde de Minister een voorziening aan.

In het huidige wetsontwerp erkent de Minister, tot een bevredigende regeling, zooals hij zich die gedacht had, niet te hebben kunnen komen, en stelt hij voor, tegen de kunstgrepen en praktijken op te treden met een „algemeene formule”. Het verdient opmerking dat de kunstgrepen, waartegen het ontwerp in hoofdzaak gericht is, niet in de M. v. T. worden genoemd. Want wel worden in de korte toelichting vijf voorbeelden van kunstgrepen vermeld, maar drie van die vijf zijn niet ter zake dienende, deze drie (de N.V. met een firma als verlengstuk — de landbouwer met zijn notarieel contract — en de N.V. die gelden in depôt gaf) waren gefingeerde handelingen, waartegen de noodzakelijkheid van wettelijke maatregelen — zooals de Min. zegt — tot dusver niet is gebleken. Terzake van het onderhavige wetsvoorstel worden slechts 2 voorbeelden gegeven, de buitenplaats die in een N.V. werd ingebracht met het oog op de personeele belasting, en de man die een levensverzekering kocht met geleend geld. Wanneer het om niet meer dan om deze en dergelijke kunstgrepen ging, was een wetsvoorstel van zoo ingrijpenden aard kwalijk te rechtvaardigen. *De praktijken, waar het voorstel zich tegen richt, worden echter in de toelichting niet genoemd.* Het zijn, als onder ad II^{um} vermeld, het onttrekken van een hooge jaaropbrengst aan de belasting door het *vormen* van een N.V. en vervolgens het *ondergeschikt maken* van het financieel beleid van de N.V. aan de financieele behoeften en fiscale praktijken van de enkele aandeelhouders. Al wordt deze strekking van het wetsontwerp niet met zoovele woorden erkend, uit meer dan één plaats in de wetsvoordracht blijkt, dat zoo al niet uitsluitend, dan toch hoofdzakelijk stelling wordt genomen tegen het misbruik van de rechtsfiguur der naamlooze vennootschap. Zoo uit art. 2, waarin een veelvuldige toepassing van art. 1 op N.V. blijkbaar wordt voorzien. Verder uit art. 3, gelezen in het licht van de toelichting tot dat artikel. En ten slotte uit de algemeene toelichting, waar gezegd wordt, „dat het oprichten eener naamlooze vennootschap tot dusver het meest gebruikelijke middel is om zonder wetsovertreding de belasting te verkorten.”

Als vaststaande kan dan ook worden aangenomen, dat het wetsontwerp in hoofdzaak gericht is tegen het zich onttrekken aan die belastingen, welke op den grondslag van het inkomen worden geheven, en:

dat die onttrekking geschiedt doordat de belastingsschuldigen hun hebben en houden overbrengen naar het terrein van de naamlooze vennootschappen.

Dit verschijnsel is te verklaren uit de fiscale tegenstelling, die er is tusschen het territoire van de z.g. natuurlijke personen eenerzijds, en dat van de rechtspersonen, in hoofdzaak naamlooze vennootschappen, anderzijds. Terwijl op het terrein van de natuurlijke personen de bedrijfswinsten onverkort door een samenstel van rijks-, provinciale en gemeentelijke belastingen progressief worden getroffen, is het terrein van de naamlooze vennootschap een fiscale vrijhaven.

Wel is er een belasting, maar deze wordt eerst toegepast, wanneer het geld de N.V. verlaat. Deze belasting, de dividend- en tantiëmebelasting, is wel voorgesteld als winstbelasting; zooals ook de stelling verdedigd is, dat — al moge de dividend- en tantiëmebelasting geen winstbelasting zijn — men toch een winstbelasting zeer wel in den vorm van een belasting op uitdeelingen heffen kan. Zij zou dan rusten op de veronderstelling, dat in het algemeen de

winst wordt uitgekeerd en dat, wanneer een enkele maal een bescheiden gedeelte van de winst niet aanstonds uitgedeeld wordt, dit niet meer is dan een kwestie van tijd; immers bij liquidatie wordt als belastbare uitkeering aangemerkt het bedrag waarmee de liquidatie-uitdeelingen het nog niet terugbetaalde kapitaal overtreffen.

Deze veronderstelling is in beide haar onderdeelen naïef. Het is niet noodig cijfers te produceeren om de bewering waar te maken, dat in het algemeen niet de geheele winst aanstonds wordt uitgekeerd en dat het gedeelte, dat in eenigerlei vorm wordt gereserveerd, in vele gevallen grooter, en meermalen zeer veel grooter is dan wat aan het einde van het boekjaar uit het bedrijf wordt loggemaakt en aan de recht-hebbers wordt uitgekeerd.

Wat het tweede gedeelte van de veronderstelling betreft, het is niet om het even of de gemeenschap haar aandeel aan het eind van het bedrijfsjaar krijgt, dan wel na een ongelimiteerd aantal jaren; het is nog niet lang geleden, dat een bekende naamlooze vennootschap, „still going strong”, haar 100-jarig jubileum heeft gevierd. Maar naïef is ook de veronderstelling dat het liquidatiesaldo steeds of in den regel zou bestaan uit het gestorte kapitaal plus de som van alle niet uitgekeerde jaarwinsten.

Het aan de gemeenschap toekomende aandeel in de bedrijfswinst der N.V., blijft, zoolang geen uitkeeringen plaats hebben, ter beschikking van de N.V., die dat te eigen profijte rendabel tracht te maken. De gemeenschap mist op deze wijze niet slechts de beschikking over en de vruchten van haar aandeel, maar draagt ook het risico van een bedrijfsleiding waar ze elk medezeggenschap in mist.

Zoolang het een feit is, dat in de naamlooze vennootschappen niet alle of nagenoeg alle bedrijfswinst aanstonds wordt uitgekeerd, zoolang is het niet mogelijk een winstbelasting te heffen in den vorm van een belasting op uitdeelingen.

De misbruiken waartegen het wetsontwerp bedoelt stelling te nemen, worden dus in het leven geroepen door de tegenstelling tusschen belastingvrijdom enerzijds en samengestelden progressieven belastingdruk anderzijds.

Afgescheiden van de voorgedragen regeling kan langs twee wegen aan de bestaande praktijken het fiscale effect worden ontnomen. Door uitbreiding, in de wet op de inkomstenbelasting, van het inkomensbegrip voor natuurlijke personen in dezen zin, dat de vermeerdering van de intrinsieke waarde van een aandeel als inkomen wordt aangemerkt; of door het invoeren van een rechtstreeksche belasting van de winsten der naamlooze vennootschappen. De eerste oplossing is, van theoretisch standpunt gezien, niet zonder aantrekkelijkheid, maar het is duidelijk dat haar verwezenlijking, indien al mogelijk, zeer omslachtig en tijdrovend zijn zou. Bovendien zou de consequentie dan met zich brengen, op meer algemeene schaal dan thans, waardevermeerdering onder de werking van de inkomstenbelasting te betrekken.

Het Gemeentebestuur van Amsterdam heeft — zooals hierboven gememoreerd — in 1920 voor de z.g. familie-naamlooze vennootschappen dien weg ingeslagen, maar Amsterdam had geen keus, wijl het den gemeentebesturen niet toegestaan is van naamlooze vennootschappen rechtstreeks belasting te heffen.

Voor het Rijk staat de zaak echter anders. Het Rijk heft een dividendbelasting, die verdedigd wordt als belasting van de opbrengst van in naamlooze vennootschappen belegd vermogen. Nu is de vraag deze: moet men alleen het dividend als opbrengst beschouwen of mede het evenredig deel in de bedrijfswinst, die gekapitaliseerd wordt. Meent men het laatste, en neemt men dus het woord opbrengst in ruimeren zin, dan moet men als maatstaf voor de opbrengstbelasting nemen de winst. Ook afgescheiden van de gesignaleerde praktijken, schijnt deze opvatting ons

de juiste toe; maar nu men bovendien de wettelijke constructie gaat misbruiken, is er een reden te meer zonder verwijl de opbrengstbelasting te gaan heffen naar haar ruimeren maatstaf, de winst.

In verband hiermede verdient het aandacht, dat meer en meer het inzicht veld wint, dat in de bedrijfsresultaten in productie en distributie verkregen, de conjunctuur — naast arbeid en kapitaalsaanwending — een belangrijk aandeel heeft; en dat in deze omstandigheid zonder meer reeds een rechtvaardiging voor belastingheffing is gelegen. Dit wordt te sterker gevoeld wanneer, als in de naamlooze vennootschap, de mede door conjunctuur bepaalde winst den aandeelhouders als arbeidslooze opbrengst in den schoot wordt geworpen.

Zoo valt de wenschelijkheid, de door den Minister gesignaleerde praktijken te bestrijden door omzetting van de uitkeeringsbelasting in een winstbelasting, samen met de algemeene wenschelijkheid een winstbelasting in te voeren.

De vraag rijst, of wellicht ook de oplossing, in het wetsontwerp belichaamd, doel zal kunnen treffen. Voor de heffing van enkele met name genoemde belastingen zal geen rekening worden gehouden met rechtshandelingen, die, al dan niet in verband met andere rechtshandelingen, kennelijk verricht zijn om de heffing van een dier belastingen overeenkomstig haar doel, geheel of ten deele, onmogelijk te maken. De norm voor de toepassing der wet zal dus liggen in een beweegreden, voor zooverre die kenbaar is. Het behoeft geen betoog dat voor de toepassing van een belastingwet, die vóór alles gediend is door objectieve normen, zoodanig criterium bij uitstek ongeschikt is. De belastingadministratie en de administratieve rechter zullen hun kennis van die beweegreden in de eerste plaats moeten hebben van den belastingsschuldige zelf. Heeft bij dezen inderdaad die ongeoorloofde beweegreden voorgezet, dan is een ruiterlijke bekentenis van hem kwalijk te verwachten, maar zal hij niets nalaten wat van zijn motieven een bevredigende voorstelling geven kan. Wij nemen aan, dat de administratie in haar strijd tegen de door deze regeling uitgelokte onoprechtheid enkele malen de overwinning, zal behalen. Maar in zeer vele gevallen naar onze meening stellig niet, en wanneer wij lezen, dat de Minister „vooral” van de preventieve werking van de voorgestelde oplossing veel verwacht, dan verstaan wij dit zóó, dat ook hij van twijfel aan een doeltreffende rechtstreeksche werking der bepaling niet geheel vrij is.

Voor hen die een voorgedragen regeling gaarne bestrijden door het stellen van gevallen waarin die regeling te kort schiet, levert het wetsontwerp een dankbaar object op. Zoo dankbaar, dat we het niet noodig achten ons in een zoo voor de hand liggende casuïstiek te verliezen.

Wel moet nog hierop gewezen worden, dat, hoe het zij met de toepassingsvatbaarheid van het wetsontwerp, het geen oplossing geeft voor al de overeenkomstige gevallen, waarin te goeder trouw van de rechtsfiguur der naamlooze vennootschap een gebruik wordt gemaakt, dat niet ten doel, maar nochtans ten gevolge heeft dat groote bedragen aan de belastingheffing naar den grondslag van het inkomen ontgaan.

Wij vreezen dan ook dat „de algemeene formule” geen uitkomst zal brengen. Dat de Minister haar voorstelde, bewijst intusschen dat er een noodstand is. De tijd voor de winstbelasting is rijp.

Of deze belasting naar proportioneel, dan wel naar progressief tarief moet worden geheven, laten we thans onbesproken. Is eenmaal de winstbelasting in beginsel aanvaard, dan komt deze zaak aan de orde en eischt ze een afzonderlijke behandeling.

Rest de vraag of een winstbelasting van naamlooze vennootschappen praktisch uitvoerbaar is, m.a.w. of de rijksbelastingadministratie in staat kan worden

geacht zich in voorkomende gevallen een juist oordeel te vormen over de vraag, of en in hoeverre afschrijvingen en reserves gerechtvaardigd zijn te achten tegenover waardevermindering in eenigerlei vorm — en dus niet onder de heffing van de belasting moeten worden begrepen —, dan wel als kapitalisering van winst zijn aan te merken en dus in de belasting moeten worden betrokken. Wij meenen stellig van wel.

De toepassing van de wet op de Oorlogswinstbelasting heeft de administratie een schat van ervaring bijgebracht. Verschil van meening met belastingschuldigen is bij die toepassing een enkele maal niet uitgebleven, waartoe medewerkten het hooge tarief en de buitengewoon moeilijke tijdsomstandigheden, die elke waardebeoordeling precair maakten. Na de opgedane ervaring kan echter worden verwacht, dat een wetstoepassing onder minder abnormale omstandigheden en naar bescheidener tarief, de administratie en de belastingschuldigen dichter bij elkaar zal vinden.

Voorts moet er in dit verband aan worden herinnerd, dat overeenkomstige kwesties als waar men bij de heffing van een winstbelasting zoo tegen opziet, zich regelmatig — zij het onder kleinere getallen — voordoen bij de aanslagsregeling in de inkomstenbelasting van natuurlijke personen, die een bedrijf uitoefenen.

Wellicht zou het nochtans aanbeveling verdienen, dat in de speciale opleiding van de inspecteurs der directe belastingen, meer dan tot dusver, plaats werd ingeruimd aan de studie der bedrijfshuishoudkunde. Wanneer dan ten slotte in de groote centra, waar de meeste naamlooze vennootschappen gevestigd zijn, de aanslagregeling van vennootschappen, die gelijke of aanverwante bedrijven uitoefenen, in enkele, en de meest geschikte handen werd vereenigd, en zoo noodig een bijzondere commissie van advies werd ingesteld en geraadpleegd, dan zou de toepassing van een winstbelasting van naamlooze vennootschappen met vertrouwen kunnen worden tegemoet gezien.

Amsterdam.

A. STAPEL.

DE WIJZIGING DER FORENSENBELASTING.

II (Slot).

Het nieuw ontworpen art. 244 a vermeldt onder letter b een geheel nieuwe groep werkforensen, n.l. „zij, die (in de gemeente) op 90 dagen of minder van het jaar tot een persoonlijke uitoefening van een beroep of bedrijf de beschikking hebben over eene vaste inrichting, waarin aan het publiek gelegenheid gegeven wordt tot het koopen van handelswaren.”

Schrijver dezes moet tot zijn spijt bekennen, dat het hem niet duidelijk is welke soort van personen men hier op het oog heeft. Ook na herhaalde lezing der memorie van toelichting is hem niet meer licht opgegaan. In de eerste plaats trekt de zonderlinge uitdrukking: „90 dagen of minder” de aandacht. In de memorie van toelichting wordt gezegd, dat er geen reden is om de grens van 90 dagen voor alle gevallen te handhaven en zelfs dat het ten aanzien van den rechtsgrond principieel geen verschil maakt of de omstandigheden, welke tot de belasting aanleiding geven, op meer dan 90 dagen aanwezig zijn. Ik zou zelfs verder willen gaan en willen beweren, dat de grens van 90 dagen zeer zonderling is, nu men blijkens art. 244 c aanslag en ontheffing naar tijdsgelang wil invoeren. Iets dergelijks behoort niet thuis bij eene heffing, welke in vele gevallen persoonlijke aanwezigheid op een bepaald aantal dagen als essentieel vereischte stelt. De memorie van toelichting hinkt echter op twee gedachten, want na eerst verklaard te hebben dat de termijn van 90 dagen geen principieel vereischte is, verklaart zij later dat deze bepaling toch onmiskenbare waarde heeft om verderop weer te zeggen, dat in de gevallen onder letter b van art. 244 a vermeld, met een korteren termijn kan wor-

den volstaan. Voor de rechtszekerheid lijkt mij het in elk geval gewenscht, dat een minimum wordt opgenomen. Er rijzen echter meer vragen: verschillende belastingschuldigen zullen zoowel onder letter a als onder letter b vallen, hoe moet dan worden gehandeld? Kunnen consumptiebedrijven ook onder deze categorie worden gerangschikt? Hoe moet de omzet, waarnaar deze belasting zal worden geheven, worden berekend in de vele gevallen, waarin slechts eene gebrekkige of in het geheel geen boekhouding bestaat? Bij de mondelinge en schriftelijke behandeling in de Tweede Kamer zullen nog vele ophelderingen moeten worden gegeven, voor men tot eene juiste omschrijving en regeling der hier bedoelde belasting kan komen.

In art. 244 c, waar de grondslag van de werkforensenbelasting wordt omschreven, is wel de belangrijkste wijziging opgenomen, die het wetsontwerp brengt. Daarin is n.l. bepaald, dat deze zal worden geheven naar de *opbrengst* van de betrekking, het beroep of bedrijf, voor zoover die *geacht* kan worden in de forensengemeente(n) te zijn verkregen. De zuivere opbrengst wordt berekend naar de beginselen van de artt. 7, 10 en 11 der Wet op de Inkomstenbelasting 1914, verminderd met de op 4 pCt. berekende rente der eigen kapitalen, aangewend in het bedrijf of beroep. Radicaal wordt hier alzo gebroken met het tot nog toe gehuldigde beginsel, dat het geheele inkomen tot grondslag der heffing strekt. De oorzaak hiervan is ongetwijfeld te zoeken bij de ook in de memorie van toelichting vermelde gevallen, waarin slechts een klein gedeelte van het totale inkomen in de forensaal gemeente wordt verkregen. Hoewel verder in die memorie wordt te kennen gegeven, dat splitsing van het inkomen naar de plaats, waar het wordt verworven, practisch niet is door te voeren, ofschoon dit theoretisch de meest juiste oplossing der forensenkwestie zou zijn, zal bij het voorgedragen stelsel die splitsing niet altijd te vermijden zijn, wanneer het bedrijf in meer dan één gemeente wordt uitgeoefend. Ook de beschikbaarstelling van de gegevens der rijksadministratie biedt geen uitkomst in de vele gevallen, waarin de aanslag in de rijksinkomstenbelasting naar schatting (ambtshalve) wordt opgelegd. De aftrek van 4 pCt. van het in de onderneming belegde kapitaal zal moeilijk toe te passen zijn wanneer de betrokkene, zooals uit de ervaring herhaaldelijk blijkt, zelf niet eens weet welk bedrag aan kapitaal hij in zijne onderneming heeft gestoken. En is het niet onbillijk dat zij, die b.v. een studieschuld hebben, de rente daarvan niet mogen in mindering brengen? Ik verwacht van de practische toepassing dezer bepalingen groote moeilijkheden en chicanes, aangezien men zal beweren, dat een gedeelte der opbrengst in de gemeente van hoofdverblijf is verkregen, wat vaak moeilijk zal kunnen worden bestreden; omdat vele belastingschuldigen hunne commercieele administratie thuis afdoen, werk mede naar huis nemen, enz. Een straffere formulering der elementen van de belastingplichtigheid komt mij dan ook wenschelijk voor, willen de gemeentebesturen het door hen bij de forensen te belasten inkomen niet aanmerkelijk zien dalen. Daar komt bij, dat het bedrag der belasting in art. 244 d aan enge grenzen is gebonden. Daarin is n.l. bepaald, dat de belasting gesteld wordt op een percentage van het bedrag, waarmede de opbrengst overtreft een som, in de heffingsverordening te bepalen. Dit percentage mag niet de helft overschrijden van dat, wat in hetzelfde belastingjaar op grond van hoofdverblijf geheven wordt van een belastbare som, gelijk aan dat bedrag.

Hoewel in de toelichting wordt gezegd dat de forensenbelasting, nu zij naar de opbrengst zal worden geheven, een min of meer zakelijk karakter heeft gekregen, terwijl reeds eerder uitdrukkelijk was verzekerd, dat zij van de plaatselijke inkomstenbelasting was losgemaakt, blijkt hiervan in het genoemde artikel

al heel weinig. Niet alleen wordt het tarief onverkijkelijk vastgemaakt aan dat van de plaatselijke inkomstenbelasting, maar door implicite voor te schrijven, dat elke opbrengst met een zeker bedrag moet worden verminderd, voert men den z.g. aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud weer in. Bovendien ligt het in de bedoeling om ter wille van den geleidelijken overgang van niet-belastbare op belastbare opbrengst, de som niet al te klein te nemen. Mij lijkt dit systeem echter verwerpelijk. Er is natuurlijk geen bezwaar tegen om in de verordening te bepalen, dat beneden een zekeren opbrengst geen belasting wordt geheven, maar om nu dat belastingvrije bedrag van iedere wel belastbare opbrengst af te trekken, daarvoor zie ik geen reden. In de practijk komt het neer op eene ontlasting voor ongehuwden, dus de meest draagkrachtigen. Ook zie ik geen reden voor eene tegemoetkoming aan forensen, die hun inkomen geheel of grotendeels uit de forensaalgemeente trekken. Men vergeet maar al te veel, dat de meeste forensen deze belasting — in tegenstelling met andere heffingen — geheel vrijwillig op zich hebben genomen door elders te gaan wonen, dan waar zij hun brood verdienen. Zij laten de ingezetenen opdraaien voor de kostbare voorzieningen, die voor hun handelsinrichtingen en fabrieken moeten worden gemaakt en laten de forensaalgemeente de kosten van werkloosheid en armenzorg betalen, doordat in tijden van malaise de daaruit voortvloeiende groote lasten toch moeten worden opgebracht. Men staart zich — naar ook weer uit deze wetsvoordracht blijkt — maar al te veel blind op de uitzonderingsgevallen, waarin de belasting onbillijk is, maar vergeet dat de groote meerderheid der forensen nooit reclameert, omdat zij dagelijks heen en weer reizen en zeker zijn van hun belastingplichtigheid. Bovendien zal, wanneer de belasting der woonforensen rationeel wordt geregeld, het niet zoo heel bezwaarlijk meer zijn om tijdens de zomermaanden buiten te wonen en dan geregeld op en neer te reizen, zonder het hoofdverblijf te verplaatsen. Een ontzien of ontlasten van den normalen forens is dus allerminst op zijn plaats, vooral omdat dit noodzakelijkerwijze gepaard moet gaan met een zwaarder belasten van de ingezetenen, die ten volle en naar hun geheele inkomen in de lasten der gemeente bijdragen. Men mag dan ook verwachten, dat tegen de ontworpen bepalingen op dit stuk bij de gemeentebesturen ernstige bedenkingen zullen rijzen.

Mij rest nog enkele opmerkingen te maken over de vrijstellingen en de rechtsmiddelen.

Met vrijstellingen moet men in een belastingwet altijd erg voorzichtig zijn, wil men niet een bepaalde categorie van personen bevoorrecht. Bovendien is door de omzetting in eene opbrengstbelasting, de onbillijkheid, welke de forensenbelasting voor vele personen meebracht, voor een groot deel weggenomen. Die onbillijkheid was, zooals gezegd, vooral gelegen in de omstandigheid dat men naar zijn geheele inkomen werd belast, ook al was het ter plaatse verworven voordeel gering. Dit wordt nu heel anders, het zal b.v. den bestuurder eener liefdadige instelling weinig kunnen schelen of hij wegens eene kleine remuneratie ter plaatse zal worden belast. Men heeft echter gemeend deze vrijstellingen te moeten uitbreiden zooals uit de ontworpen artt. 244 a, 244 b en 245 a blijkt. Ik zal hier op deze artikelen, waarvan de redactie mij niet in alle opzichten onberispelijk lijkt, niet ingaan. Wel komt mij echter onjuist voor dat men de vrijstelling voor de leden van een vertegenwoordigend lichaam heeft laten bestaan en zelfs eene voor leden van besturende colleges heeft opgenomen. In de practijk komt dit neer op eene bevoorrechtiging van leden der Tweede Kamer en van Gedeputeerde Staten in de onderscheidene provinciën. In de toelichting wordt gezegd dat de argumenten die leidden tot de vrijstelling voor eerstgenoemde categorie ook

gelden voor de tweede. Ik meen dit te mogen betwisten, omdat het eenige plausible argument, dat in 1920 tot de vrijstelling van Tweede Kamerleden heeft geleid, is geweest, dat zij te 's Hage naar hun geheele inkomen werden belast, terwijl hunne vergoeding destijds nog gering was. Nu zij alleen naar die vergoeding kunnen worden aangeslagen dienen zij niet bevoorrecht te worden boven anderen, die op meer dan 90 dagen in de residentie aanwezig zijn tot de persoonlijke uitoefening van een beroep in eene vaste inrichting.

Voor Gedeputeerden geldt hetzelfde: men bedenke b.v. dat een ambtenaar ter provinciale griffie, die buiten de hoofdplaats der provincie in een landelijke gemeente woont wel en de Gedeputeerde, die daar ook woont, niet zal kunnen worden aangeslagen. Men zal dus het beste doen met deze beide vrijstellingen te schrappen. Zeer zeker zal niet mogen worden bestendig de overgangsbepaling van § IV, krachtens welke alle aanslagen sedert 1 Mei 1921 aan Gedeputeerden opgelegd, ambtshalve zullen worden vernietigd. Afgescheiden van de onjuistheid, om voor eene bijzondere categorie van personen bij de wet te reageeren op aanslagen, die onherroepelijk vast staan, mag men zich toch wel afvragen, waarom het dan ook niet billijk en rechtvaardig wordt geacht om dezelfde gunst te bewijzen aan allen, die door de tegenwoordige wet onredelijk worden getroffen. Er zijn in de practijk heel wat gevallen aan te wijzen, waarbij een aanslag onbillijker was dan hij voor een Gedeputeerde ooit geweest is.

Omtrent de rechtsmiddelen bevat het wetsvoorstel in de artt. 265 c, 265 f en 265 n een stel bepalingen waaruit voor een leek zeer moeilijk wijs is te worden. In hoofdzaak komen zij hier op neer dat men bezwaar tegen de *hoegrootheid* van den aanslag moet inbrengen bij den Raad (of den ambtenaar die dezen vangt), terwijl men in beroep kan gaan bij den Raad van Beroep voor de Directe Belastingen en in cassatie bij den Hoogen Raad. Bij verschil van meening over eene kwestie van *hoofdverblijf* komt men direct bij de Kroon in eerste en eenigste instantie. Is er over de *wettigheid* van den aanslag geschil, dan komt men in eerste instantie bij Ged. Staten en in hooger beroep bij de Kroon, wanneer althans niet twee of meer in verschillende provinciën gelegen gemeenten bij het bezwaar betrokken zijn, in welk geval direct op de Kroon beroep is.

Het wil mij voorkomen dat men de zaak noodeloos ingewikkeld heeft gemaakt. Eene beroepsinstantie voor alle soorten van gevallen is dunkt mij het meest aanbevelenswaardig en wellicht zouden de colleges van Gedeputeerde Staten daarvoor het best geschikt zijn. Zij hebben althans eene lange ervaring inzake de forensenrechtspraak achter den rug en hebben tot 1921 ook over de plaatselijke inkomstenbelasting geoordeeld, zoodat geschillen over het begrip „opbrengst” gerust aan hun oordeel kunnen worden onderworpen. Bovendien zal dan de zonderlinge situatie worden voorkomen, dat twee colleges gelijktijdig denzelfden aanslag beoordeelen, onafhankelijk van elkaar. Om de eenheid in de rechtspraak te verzekeren is het voldoende cassatie toe te laten ingevolge de bepalingen der wet van 19 Dec. 1918 (Stbl. No. 564).

Ik ben hiermede aan het eind gekomen van mijne beschouwingen. De wet bevat nog meer, o.a. eene herziening der voorschriften over de inkomstenbelasting, welke echter meer van administratief belang is, zoodat eene bespreking in een artikel als dit niet op haar plaats is.

De veel bestreden zakelijke belasting op het bedrijf wordt gehandhaafd, vermoedelijk omdat sommige gemeenten de opbrengst daarvan niet kunnen missen, zonder hare financiën totaal te ontredderen.

Zou ik ten slotte een algemeenen zakelijken indruk van het wetsontwerp moeten geven, dan zou ik zeggen dat de theoretische grondslagen der forensaal

belastingplichtigheid zeker zijn verbeterd, maar dat de uitwerking daarvan gebrekkig is, terwijl de financiële gevolgen niet behoorlijk onder de oogen zijn gezien. Bovendien geef het ontwerp aan gemeenten, die dit niet zoo erg noodig hebben meer belasting (in verband met de afschaffing der korting van $\frac{1}{2}$ in de gemeenten van hoofdverblijf), terwijl andere gemeenten, waar vele werkforensen belastbaar zijn, belangrijk minder aan belasting zullen ontvangen dan voorheen. Het wetsontwerp zal dus zeer veel moeten worden verbeterd, alvorens het in het Staatsblad kan worden geplaatst.

Mr. A. VEEN. 1

Rotterdam.

HET DIENSTBODENVRAAGSTUK.

Mr. D. P. D. Fabius te 's-Gravenhage schrijft ons:

Vóór eenigen tijd meende men te kunnen zeggen; dat hier-te-lande 60.000 Deutsche vrouwelijke dienstboden waren. Hoe dit zij, hun aantal schijnt allengs te verminderen. Wegens de goede loonen, die zij in hun land kunnen verdienen.

Toch verneemt men, dat het aantal Nederlandsche dienstboden niet toeneemt.

Dit laatste is in meer dan één opzicht een bedenkelijk verschijnsel.

Te voren was het in vele gezinnen van eenvoudigen stand eene eere, hunne dochters als dienstbode in goede huishoudens van hooger stand geplaatst te zien. Wijl op dienstboden van minder waardig gedrag daar geen prijs werd gesteld, was een eenigszins langer blijven in zoodanigen dienst een doorlopend gunstig getuigenis voor eene dienstbode, en indirect ook eenigermate voor het gezin, waaruit zij was voortgekomen.

Vaak was de ontwikkelingsgang deze. Het dienen begon als „loopmeisje” in een gezin met eene of twee volwassen dienstboden. Dan werd zij „meid-alleen” in een huishouden van meer beperkten levenstoan. Daarna keukenmeid of werkmeid in eene familie van breeder levensmanier.

Zoo werd vakbekwaamheid verkregen; ook wijl vaak werd gezorgd, dat het „loopmeisje” 's avonds onder-richt ontving in naaien, stoppen enz.

Hoe weinig is van dat alles overgebleven! Voorzover nog gediend wordt, schijnt maar al te vaak op den voorgrond te staan: hoog loon; weinig werk; veel vrije tijd. Overeenkomstig wat Henry Bordeaux schrijft in „La résurrection de la chair” (1920), bl. 26: „Plus les domestiques deviennent exigeants; moins ils fournissent de besogne.”

Zelfs geven de dienstboden heden ten dage vaak de voorkeur aan een gezin zonder kinderen. Hoezeer juist de verhouding tusschen dienstboden en kinderen zooveel liefelijks kan hebben. De kinderen, die voor verschil van stand nog weinig oog hebben, gaan in den regel meer vertrouwelijk met de dienstboden om. En de ouders zien dit veelal niet ongaarne. Het maakt het leven der dienstboden aangenamer, en bevordert, dat dezen zich voelen als lid van het gezin. Ja, wie weet niet van de eigenaardige hartelijke verhouding tusschen menigen man of menige vrouw op volwassen leeftijd en de „oude meid” hunner ouders? Zelfs dankt meer dan één voor zijne hoogste, zijne godsdienstige vorming veel aan eene dienstbode, en gedenkt harer dan ook met dankbaren eerbied.

Maar de socialistische geest, die de vakbekwaamheid en algemeene geschiktheid der werklieden zoo deerlijk vermindert heeft¹⁾, stichtte ook zooveel kwaad onder de jongere vrouwen, die voor eenen „dienst” in aanmerking moesten komen of komen.

¹⁾ Mr. A. C. van Daalen schreef in de „N. Rott. Ct.”, ochtendblad van 27 Juli 11., met betrekking tot den toestand der boomen: „Waar de wetenschap in ons voordeel is, zijn mindere zorg en liefde voor hun werk bij de werklieden dan vroeger, in het nadeel, want het rooien en planten vereischt groote zorg en heeft even grooten invloed op groei en levensduur der planten, als de eerste zorg voor zuigelingen.”

Dat groote huizen allengs minder in trek zijn, is waarlijk niet alleen om de koopsom of, den huurprijs, noch omdat het moeilijk valt steeds in het vereischte aantal dienstboden te voorzien, maar ook, wijl men voor meer uitgebreid dienstpersoneel beducht is; zoowel om hunne hooge eischen als om hunne mindere geschiktheid voor hunne taak.

Over de vraag, waaraan het mindere aanbod van vrouwelijke dienstboden is te wijten, schreef Baron van Hardenbroek van Ammerstol in zijn prae-advies van het vorige jaar voor de Vereeniging voor de Staath. en de Stat., op bl. 87: „Het antwoord schijnt mij te zijn dat tengevolge van de in vele bedrijven en vooral ook bij allen in overheidsdienst nog zeer hooge loonen in vele gezinnen minder neiging bestaat voor de meisjes om arbeid te zoeken en dan bovendien eerst in de laatste plaats huisarbeid.

„Dat laatste heeft ook een reden als gevolg van den toestand ontstaan door de verkorting van den arbeidsduur. Het einde van den arbeid in vele gevallen nog voor of te 5 uur n.m. en de overmaat aan vrijen tijd voor de mannen, brengt mede dat huisarbeid welke allicht tot 8 uur n.m. bindt, niet wordt gezocht en daarentegen wel vrijheid wordt gewenscht op zooveel vroeger uur, om met de mannelijke bevolking te kunnen optrekken.

„Waar jonge mannen, werk hebbende, thans in het algemeen hooger loonen maken dan noodig (zijn?) voor levensonderhoud, gansche gezinnen samen veel meer thuis brengen dan voorheen — ook feitelijk, den toestand in aanmerking genomen, al begint dit alles zich in dalende lijn te bewegen — zijn mindere arbeidslust en grooter lust tot lediggang en vertering duidelijk, terwijl spaarzin en zorg voor de toekomst, voor huwelijksuitzet, zijn verminderd.

„Het aantal jonge huwelijken, is door verschillende(n?) kunstmatige(n?) steun in de laatste jaren des oorlogs en direct daarna sterk toegenomen hetgeen mede het dienstbodenvraagstuk ten deele verklaart.”

Wordt in het aangehaalde o.m. gewezen op de beteekenis van de Arbeidswet (1919) voor de vermindering van het aantal dienstboden, — ook mij dunkt waarschijnlijk, dat die wet mede in dit opzicht voor het moreele leven onzes volks schadelijk heeft gewerkt en nog werkt.

De vermindering van het aantal dienstboden acht ik ook voor de kringen, waaruit zij moeten voortkomen, zeer bedenkelijk. Niet het minst om het volgende.

In eenvoudiger kringen bestaat de neiging om veel geld te besteden voor eten en drinken; daarentegen weinig voor woninghuur¹⁾. Een „belegde” boterham wordt voor kinderen daar veelal onmisbaar geacht, en krentenbrood dagelijksche spijs. Op dezelfde wijze wordt met melk gehandeld. Bekend is ook de „snoepcent”. En waarlijk zijn het niet alleen de kinderen, te wier opzichte de ouders aldus handelen. Dezen gaan tegenover zichzelf op dien weg voor. Het „snoepen” is een der in eenvoudiger kringen sterk heerschend euvel. Of, waar zouden de banketbakkers blijven met hunne ontelbare taartjes, die toch in rijkere kringen betrekkelijk weinig genuttigd worden?²⁾

Uit deze hebbelijkheid komt wellicht voort, dat men in die kringen — en ook iets daarboven vindt men dit wel — vaak meent, dat alzoo naar evenredigheid de hogere kringen leven; dat ossenhaas, pasteien, wildbraad, liefst in keur van wijn gedrenkt, daar tot net dagelijksch gebruik behooren.

¹⁾ In „Studiën en Schetsen” enz., dl. VI, bl. 56/57, kon ik dienaangaande treffende bijzonderheden mededeelen, mij door eenen der Wethouders van Amsterdam verstrekt.

²⁾ Vóór een veertigtal jaren bestond daar het gebruik, bij verjaardagen den gasten een glas madeira- of port-wijn aan te bieden met een taartje. — Ook erkende eens een politie-agent in de hoofdstad tegenover mij het groote gebruik van taartjes onder zijne klassegenooten.

Jaloerschheid op rijkere standen schijnt weinig gevoed te worden door het zien van de duurdere woning, van overgordijnen en vloerkleeden; zelfs niet door het aanschouwen van meer kostbare kleedij. Maar wel door de vermeende overdaad in spijs en drank.

Toch leven over het algemeen de meer gegoede standen in dit opzicht eenvoudig. Iemand hunner noemde mij eens als levenswijze: wonen *boven* z'n stand; kleeden *naar* z'n stand; eten *beneden* z'n stand. Ook wordt in die kringen vaak na het „eten” niets meer gebruikt dan thee.

Dat dienstboden dit leven van nabij zien, is van groot sociaal belang. Reeds als tegenwicht tegen het benijden. Maar ook om zich aan eenvoudigen en geregelden trant te gewennen. Voor hunne toekomst kan dit van groot gewicht zijn. Een werkman, die trouwt met eene dienstbode, die in hooger kring heeft gediend, zal in den regel eene minder dure vrouw hebben dan wie een meisje huwt, dat daar nooit heeft verkeerd. Ten eerste door de huiselijke bekwaamheden, die van de dienstbode geveerd worden. Bepaaldelijk, als zij ervaren is in naaien, stoppen, verstellen enz. Ten andere, wijl zij geleerd heeft prijs te stellen op — zij het al eenvoudig — toch degelijk voedsel, en slechts op gezette tijden spijs en drank te nemen. Goede armenzorg zal dan ook dikwijls moeten bestaan in het leeren huishouden.

Zoo is dus het veel minder als dienstbode willen werkzaam zijn een verschijnsel van ver reikende sociale beteekenis; ook wijl het eene zeer gelukkige verbindingschakel tusschen hoogere en lagere kringen der maatschappij belangrijk verzwakt, en de jonge dochters een voor haar als aanstaande werkmansvrouw veelszins heilzaam opvoedingsinstituut doet missen.

Mr. D. P. D. FABIUS.

Den Haag.

DE MILLIOENENNOTA.

De op 16 September 1924 bij de Tweede Kamer ingezonden Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën leert ons omtrent dien toestand het volgende:

Sedert de samenstelling van de vorige, in de E.-S.B. van den 19 Sept. 1923 besproken Nota, ondergingen de cijfers van het dienstjaar 1920 geenerlei verandering.

De cijfers van het dienstjaar 1921 zijn als volgt:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven . . .	990.172.091,80 ⁵	289.676.072,78 ⁵	79.307.284,21	621.188.734,81
Ontvangsten	709.245.087,38 ⁵	5.655.103,66	95.286.895,43	608.303.088,29 ⁵
Tekort . . .	280.927.004,42	284.020.969,12 ⁵	—	12.885.646,51 ⁵
Overschot . .	—	—	15.979.611,22	—

In de vorige Nota werd op den gewonen dienst een tekort vermeld ad f 12.805.647,01⁵, terwijl het juiste cijfer blijkt te zijn f 12.885.646,51⁵. Eenige wijziging in de *totaal*-cijfers valt niet te vermelden; ook het vorige jaar bedroeg het tekort op den *geheel* dienst het thans weder als definitief opgenomen cijfer. Het verschil vindt zijn oorzaak in eene juistere verdeling der ontvangsten over „gewoon”, „buitengewoon” en „crisis”.

De cijfers van het dienstjaar 1922 zijn als volgt:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven . . .	1.082.893.440,08 ⁵	189.639.193,32	262.423.557,03	630.830.689,73 ⁵
Ontvangsten	663.809.952,48 ⁵	16.966.254,38 ⁵	49.266.442,17 ⁵	597.577.255,92 ⁵
Tekort . . .	419.083.487,60	172.672.938,93 ⁵	213.157.114,85 ⁵	33.253.433,81

Het tekort op den *gewonen* dienst werd in de vorige Nota geraamd op f 49.304.963,07⁵, zijnde f 16.051.534,26⁵ meer dan hierboven vermeld. Dit gunstig verschil is alleen toe te schrijven aan meerdere ontvangsten. De uitgaven bleven nagenoeg gelijk (vorig jaar f 630.215.537,29⁵ en thans f 630.830.689,73⁵). Als voornaamste ontvangsten kunnen genoemd worden: de meerdere opbrengst van de inkomstenbelasting en voorts van hetgeen meer werd ontvangen wegens rente over door den Staat verstrekte voorschotten ingevolge de Woningwet, wegens

rente van andere door den Staat verleende voorschotten, wegens bijdragen voor pensioen van onderwijzers bij het lager onderwijs, van aandeel der gemeenten in subsidiën aan werklozenkassen en wegens teruggaaf van de uit de Staatsbegroting bestreden kosten van de Rijkspostspaarbank.

De voorloopige gegevens van den dienst 1923 leveren de volgende uitkomst op:

	Totaal. Gld.	Buitengewoon. Gld.	Crisisdienst. Gld.	Gew. dienst. Gld.
Uitgaven . .	777.241.835,42 ⁵	122.229.760,90 ⁵	39.192.514,23	615.829.560,29
Ontvangsten	626.766.847,43	40.105.735,79	19.949.550,32	566.711.561,32
Tekort . . .	150.474.987,99 ⁵	82.124.025,11 ⁵	19.232.963,91	49.117.998,97

Het voor het jaar 1923 op den gewonen dienst becijferd tekort bedraagt, blijkens vorenstaand overzicht, f 49.117.998,97. Blijkens de aanvankelijk toegestane begrotingen werd aan gewone uitgaven geraamd f 615.617.758,97⁵, terwijl onder de geraamde middelen een bedrag ad f 567.696.426,01 als gewone ontvangsten werd aangemerkt. Aanvankelijk werd dus een tekort verwacht van f 47.921.332,96⁵. Het thans becijferd tekort overtreft dus het aanvankelijk geraamde met f 1.196.666,00⁵.

Onderstaand staatje geeft een overzicht van deze cijfers:

1923.	Aanvankelijk toegestaan Gld.	Voorloopig resultaat Gld.	Verschil en oorzaak Gld.	
Gewone dienst Uitgaven . .	615.617.758,97 ⁵	615.829.560,29	211.801,31 ⁵	overschrijding van de raming.
Ontvangsten	567.696.426,01	566.711.561,32	984.864,69	lagere opbrengst dan de raming.
Tekort . . .	47.921.332,96 ⁵	49.117.998,97	1.196.666,00 ⁵	hooger tekort dan aanvankelijk ver- wacht.

De middelen, behoorende tot de groep A—F, brachten f 15.712.358,89 meer op dan de raming. Méer werd verkregen uit de inkomstenbelasting f 21.322.214, uit de dividend- en tantiëmbelasting f 5.520.115, uit de vermogensbelasting f 504.484, uit den suikeraccijns f 327.374, uit den bieraccijns f 1.142.847, uit den geslachtsaccijns f 1.289.513, uit de successierechten f 7.294.386, uit de inkomsten van de gewone domeinen f 617.202. Daarentegen bleven bij de raming ten achter de personeele belasting met f 772.346, de gedestilleerd accijns met f 9.015.785, de tabaksaccijns met f 3.778.890, de zegelrechten met f 2.644.262, de registratierechten met f 1.306.749, de invoerrechten met f 4.720.489, het statistiekrecht met f 230.038.

De niet tot bovengenoemde groep behoorende middelen brachten, voor zooveel den gewonen dienst betreft, f 16.697.223,58 *minder* op dan verwacht werd. Beneden de raming bleven o.m. het aandeel van den Staat in de winsten der Nederlandsche Bank met f 9.557.071, de rente van voorschotten ingevolge de Woningwet met f 5.462.328, de rente van voorschotten voor woningbouw met premie met f 1.049.114, de inkomsten voortvloeiende uit den arbeid in de gevangenissen en Rijkswerkinrichtingen met f 1.155.707, de bijdragen van het personeel ressorteerende onder het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen voor pensioen met f 6.221.622, de teruggaaf van de uit de Staatsbegroting bestreden kosten der Rijkspostspaarbank met f 1.299.644, het aandeel van de gemeenten in de normale subsidiën aan werklozenkassen met f 1.000.249. Tegenover deze verminderingen staat dat *meer* werd verkregen o.a. uit de rente van voorschotten aan vreemde mogendheden en van andere, door den Staat verleende voorschotten f 4.943.907, uit de teruggaaf door provinciën en gemeenten wegens het aandeel der niet ten behoeve van 's Rijks kas geheven opcenten in de kwade posten op de directe belastingen f 1.047.050, uit andere ontvangsten het Departement van Financiën betreffende f 3.288.487, uit bijdragen van het militair personeel ressorteerende onder het Departement van Oorlog voor pensioen f 812.140.

Zoals hierboven reeds werd medegedeeld, overtroffen de gewone uitgaven de oorspronkelijk toegestane bedragen met f 211.801.31⁵.

Deze overschrijding blijkt uit onderstaand overzicht: ¹⁾

Hoofdstuk	Overschrijding	Minder uitgegeven
I Huis der Kon.		f 2.199,68 ¹
II Hooge Colleges.		191.262,41
III Buitenl. Zaken.		585.217,69 ⁵
IV Justitie		2.456.737,64 ⁵
V Binn. Z. en Ldb.		2.252.234,96
Va Onderwijs	f 13.110.564,—	
VI Marine		4.859.389,98
VIIA Nat. Schuld....		4.539.119,21 ⁵
VII B Financiën		2.266.518,48
VIII Oorlog		2.555.132,26
IX Waterstaat	3.165.225,35 ⁵	
Xa Arb., Hnd., Nijv.	3.919.528,05 ⁵	
XI Koloniën		271.463,—
XII Onvoorzien		4.240,77
	f 20.195.317,41	f 19.983.516,09 ⁵
	f 19.983.516,09 ⁵	
Blijft overschrijding ..	f 211.801,31 ⁵	

Wat de in dit overzicht voorkomende overschrijdingen betreft, deze zijn aan de volgende oorzaken toe te schrijven:

Hoofdstuk V^A voornamelijk wegens de jaarwedden der onderwijzers van het lager onderwijs, de bijdragen voor kweekscholen, pensioenuitgaven, wachtgelden en vorderingen over afgesloten dienstjaren, waartegenover minder is uitgegeven voor overige traktementen en toelagen, voor gebouwen, subsidiën aan gemeenten ten behoeve van hare gymnasia en voor tijdelijke subsidiën aan gemeenten overeenkomstig artikel 68 der Lager-Onderwijswet 1920.

Hoofdstuk IX in hoofdzaak wegens aanlegkosten van het Wilhelminakanaal, voor subsidiën, voor uitgaven van het mijnwezen en voor dekking van het verlies van de Posterijen, Telegrafie en Telefonie. Daarentegen is minder uitgegeven voor traktementen en toelagen, voor onderhoud van waterstaatswerken, voor renteloze voorschotten voor aanleg en onderhoud van spoorwegen en voor aansluiting van de havens-West.

Hoofdstuk X^A voornamelijk wegens bijdragen aan gemeenten in annuïteiten ingevolge de Woningwet en voor bijdragen aan gemeenten ten behoeve van keuringsdiensten.

De *minder* uitgegeven bedragen op de overige hoofdstukken vinden in het volgende eene toelichting.

Hoofdstuk II voornamelijk wegens mindere uitgaven voor traktementen, voor bureel- en lokaalbehoefden en voor kosten van het Kort Verslag van de Zittingen van de Tweede Kamer.

Hoofdstuk III in hoofdzaak wegens minder uitgegeven voor traktementen en bureel- en lokaalbehoefden, voor kosten van buitenlandsche zendingen en consulaten en voor pensioenen.

Hoofdstuk IV voornamelijk wegens minder uitgegeven voor traktementen, toelagen en bureel- en lokaalbehoefden, voor gerechtskosten, voor kosten der Rijkspolitie, voor bijdrage in de kosten der marechaussee, voor kosten van gevangenen en Rijkswerkinrichtingen, voor het Rijkstucht- en opvoedingswezen, voor subsidiën en tegemoetkomingen aan vereenigingen van weldadigheid, voor kosten van inrichting van een opleidingsschip, voor de reclasseering en voor de gebouwen, waartegenover meer is uitgegeven voor uitleiding en uitzetting van vreemdelingen, voor pensioenen en wachtgelden.

Hoofdstuk V in hoofdzaak wegens minder uitgegeven voor traktementen, toelagen, bureel- en lokaalbehoefden en reiskosten, voor gebouwen, voor verple-

¹⁾ Hierbij zij opgemerkt, dat de uitgaven zijn vergeleken met de oorspronkelijk toegestane sommen zooals die zijn met inbegrip van de suppletore begrotingswetten, waarbij een deel van de vroegere begrooting van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel is toegevoegd aan de begrootingen van die hoofdstukken, waarop een deel van de taak van genoemd Departement is overgegaan.

gingskosten van krankzinnigen, voor kosten voor land- en tuinbouwonderwijs en zuivelbereiding, voor bestrijding van besmettelijke veeziekten, voor verlies op het Staatsboschbedrijf, voor uitgaven ten behoeve der vischerijen, waartegenover meer is uitgegeven voor kosten van de politietroepen, voor onderstanden, enz. en voor dekking van het verlies op de Algemeene Landsdrukkerij.

Hoofdstuk VI voornamelijk wegens minder uitgegeven voor traktementen, toelagen, bureel- en lokaalbehoefden en reiskosten, voor materieel der zeemacht, voor brandstoffen en electriciteit, voor gebouwen, voor voeding en opleiding van personeel, voor kosten van het loodswezen, waartegenover meer is uitgegeven aan pensioenen.

Hoofdstuk VII^A in hoofdzaak wegens minder uitgegeven aan rente van vlottende schuld, waartegenover meer is uitgegeven aan rente der Leening 1923^A.

Hoofdstuk VII^B in hoofdzaak wegens minder uitgegeven voor traktementen, toelagen, bureel- en lokaalbehoefden en reiskosten, voor belooningen en schadeloosstellingen, voor gebouwen, terreinen en vaartuigen en voor onvoorzien uitgaven. Hiertegenover staat, dat meer is uitgegeven voor pensioenen en voor uitkeering aan de gemeenten.

Hoofdstuk VIII voornamelijk wegens minder uitgegeven voor bezoldiging, toelagen, bureel- en lokaalbehoefden, reis- en verblijfkosten, kosten van voeding, kleeding en uitrusting, voor studien en oefeningen, voor vergoeding wegens kostwinnerschap, voor administratiekosten, voor kosten van de marechaussee en voor onvoorzien uitgaven. Daarentegen is meer uitgegeven voor pensioenen en wachtgelden.

Hoofdstuk XI in hoofdzaak wegens minder uitgegeven voor traktementen en toelagen, voor bureau- en lokaalbehoefden, druk- en bindwerk en voor bijdrage aan de koloniale geldmiddelen van Curaçao, waartegenover meer is uitgegeven voor bijdrage aan Suriname.

Hoofdstuk XII wegens het niet ten volle besteden van het voor onvoorzien uitgaven toegestaan bedrag.

Over de laatste 20 jaren geeft de Millioenennota het gebruikelijke overzicht, waarbij ook ditmaal de extra-aflossing van schuld in verband met de intrekking der muntbiljetten (dienst 1904) buiten rekening is gelaten, terwijl, wat de diensten 1914 tot en met 1923 betreft, de cijfers zijn opgenomen, gelijk die zijn na uitschakeling van den invloed van de crisis op de ontvangsten en de uitgaven.

Dienstjaren.	Voor- of na-deelige saldi van den gewonen dienst.	Voor- of na-deelige saldi v. d. buitengewonen dienst.	Voor- of na-deelige saldi van den geheelen dienst.
	Gld.	Gld.	Gld.
1904 t/m			
1913	+ 25.411.997,22 ⁵ —	68.137.042,63 ⁵ —	42.725.045,41
1914	— 10.114.960,29 ⁵ —	11.921.932,96 —	22.036.893,25 ⁵
1915	— 15.548.220,24 ⁵ —	12.555.180,20 ⁵ —	28.103.400,45
1916	+ 20.276.373,44 —	20.188.794,70 +	87.578,74
1917	+ 36.345.008,73 —	30.043.143,85 +	6.301.864,88
1918	— 4.311.366,64 ⁵ —	67.976.348,42 —	72.287.715,06 ⁵
1919	+ 22.285.982,52 ⁵ —	107.731.780,33 ⁵ —	85.445.797,81
1920	+ 664.091,38 ⁵ —	175.893.356,95 ⁵ —	175.229.265,57
1921	— 12.885.646,51 ⁵ —	284.020.969,12 ⁵ —	296.906.615,64
1922	— 33.253.433,81 —	172.672.938,93 ⁵ —	205.926.372,74 ⁵
1923	— 49.117.998,97 —	82.124.025,11 ⁵ —	131.242.024,08 ⁵
1904			
t/m'23—	20.248.173,17 ⁵ —	1.033.265.513,23 ⁵ —	1.053.513.686,41

De Minister wijst er echter uitdrukkelijk op, dat deze cijfers een te gunstig beeld geven van den toestand der financiën. Over de jaren 1904—'06 is een andere splitsing tusschen gewone en buitengewone uitgaven en ontvangsten gevolgd dan sedert 1907 gebruikelijk is. Neemt men laatstbedoelde splitsing over het tijdvak 1904—'06 wel in acht, dan worden de eindcijfers over het geheele 20-jarige tijdperk:

Nadeelig saldo gewonen dienst.....	f 26.619.848,22
Nadeelig saldo buitengewonen dienst .. „	1.026.893.838,19
Blijft nadeelig saldo geheelen dienst .. f	1.053.513.686,41

Ook deze eindcijfers geven een nog te gunstig beeld, omdat daarbij de ontvangsten uit spoorweghuur, als gewoon zijn beschouwd en daarenboven in die cijfers niet is begrepen het in 1905 aan Indië verstrekt bedrag, waarvoor een leening werd gesloten, welke op ultimo Juni 1923 per saldo rond f 28,4 miljoen bedroeg.

Afgezien daarvan mag niet uit het oog worden verloren, dat de begroting nog te weinig van een commercieelen opzet uitgaat, ten gevolge waarvan op het Staatsvermogen belangrijk wordt ingeteerd, zonder dat zulks in de cijfers tot uiting komt. Kapitaalsverminderingen komen b.v. door te geringe afschrijvingen niet tot uitdrukking; ook wordt niet voldoende gereserveerd met het oog op de verplichtingen, welke voortvloeien uit de aanspraken op pensioen van ambtenaren enz.

Omtrent het loopende dienstjaar 1924 teekent de Nota aan:

dat de begroting van uitgaven, zooals zij oorspronkelijk bij de wet is vastgesteld, een eindcijfer aanwees van f 740.114.243,23

waaronder aan:
 buitengewone uitgaven f 113.729.420,—
 crisissuitgaven „ 5.666.456,—
 „ 119.395.876,—

blijft voor gewone uitgaven f 620.718.367,23

De middelen waren geraamd op een totaal-bedrag van f 599.421.652,28
 waaronder aan buitengewone ontvangsten „ 40.793.392,76

blijft gewone ontvangsten f 558.628.259,52

Het tekort op den gewonen dienst 1924 was dus geraamd op f 62.090.107,71

Sedert de vaststelling van deze begroting zijn verhoogd:
 Hoofdstuk III bij de wet van 8 Juli 1924 (Staatsblad No. 327) (Studiebeurzen Academie voor Internationaal recht) met f 2.000,—

Hoofdstuk VA bij de wet van 28 Juli 1924 (Staatsblad No. 368) (Subsidie internationale tentoonstelling moderne sier- en nijverheidskunst te Parijs) met „ 30.000,—

Hoofdstuk VIII bij de wet van 28 Juli 1924 (Staatsblad No. 363) (Armstrong-contract) met „ 2.200.000,—
 f 2.232.000,—

terwijl nog aanhangig is een suppletoir wetsontwerp tot wijziging en verhooging van Hoofdstuk VII B der Staatsbegroting (crediet Handelskamer) (gedrukte stukken, zitting 1923—1924 338), ad f 627.500,—

Te zamen f 2.859.500,—

In dit totaal is f 627.500 begrepen aan buitengewone uitgaven, zoodat een bedrag van f 2.232.000 komt ten laste van den gewonen dienst, waardoor het tekort zou stijgen tot f 64.322.107,71.

Intusschen zijn verschillende maatregelen genomen tot vermindering van dit tekort. Gewezen zij op de wet van 3 Mei 1924 (Staatsblad No. 227) tot verhooging van den accijns op bier en van het invoerrecht op bier en thee, en op de wet van 20 Juni 1924 (Staatsblad No. 306) tot heffing eener belasting op rijwielen. Verder zij, wat de uitgaven betreft, gewezen op de in werking getreden salarisverlaging. Hoewel niet alle getroffen maatregelen geheel het dienstjaar 1924 ten goede komen, mag verwacht worden dat een en ander het tekort zal doen dalen met een bedrag van rond f 20 miljoen.

Overigens valt uit den aard der zaak omtrent den afloop van den dienst 1924 nog slechts uiterst weinig te zeggen. Blijkens de maandelijksche middenstaten voorschreed de opbrengst van de in die staten genoemde middelen over de eerste zeven maanden de raming met rond f 15 miljoen. Verwacht mag worden, dat deze overschrijding aan het eind van het jaar 1924 tot een bedrag van rond f 20 miljoen zal stijgen.

Een en ander resumeerende, zou dan het tekort op den dienst 1924 ongeveer f 40 miljoen kleiner zijn dan aanvankelijk geraamd werd.

Thans zijn we genaderd tot het dienstjaar 1925.

1925

1924

	Totaal	Buitengewoon	Crisis	Gewoon	Gewone dienst	
					Meer	Minder
Hoofdstuk I	f 1.700.000,—	—	—	f 1.700.000,—	—	f 75.000,—
II	2.040.302,49	—	—	2.040.302,49	—	111.100,53
III	4.281.099,—	—	—	4.281.099,—	—	179.981,—
IV	29.243.113,—	—	f 916.256,—	28.326.857,—	—	1.048.023,50
V	20.046.655,—	—	f 4.000.000,—	16.046.655,—	—	—
Va	155.016.964,—	—	—	155.016.964,—	f 4.180.823,—	—
VI	46.108.226,—	f 1.500.000,—	—	44.608.226,—	—	11.017.890,—
VIIA	100.932.134,55	7.620.000,—	—	93.312.134,55	—	2.033.609,—
VII B	140.960.811,19	77.851.720,—	—	62.738.891,19	—	—
VIII	61.698.146,—	—	—	61.698.146,—	—	—
IX	118.700.556,—	15.507.700,—	—	58.902.579,—	—	2.795.567,—
X	53.232.387,—	11.250.000,—	—	103.192.356,—	—	15.003.176,—
XI	6.103.849,—	—	—	49.294.239,—	—	1.308.148,—
XII	50.000,—	—	—	5.636.099,—	—	467.750,—
	f 740.114.243,23	f 113.729.420,—	f 5.666.456,—	f 620.718.367,23	f 18.581.905,68	f 34.040.245,03
						Minder f 15.458.339,35

De ramingen hiervoor vertoonen het volgende beeld:

	Gewone dienst	Buitengew. dienst	Totaal
Uitgaven	f 605.260.027,88	f 86.187.715,—	f 691.447.742,88
Ontvangsten	„ 590.022.523,50	„ 21.055.496,71	„ 611.078.020,21
Tekort	f 15.237.504,38	f 65.132.218,29	f 80.369.722,67

Uitvoerig belicht de Nota aan de hand van het achterstaand vergelijkend overzicht de oorzaken van daling of stijging der onderscheidene hoofdstukken van de raming der uitgaven voor 1925 met de bedragen, welke voor 1924 in de aanvankelijke begrooingswetten zijn neergelegd.

Bij de beoordeeling van deze cijfers dient vooreerst in het oog te worden gehouden, dat *alle crisisuitgaven*, welke voor 1924 nog tot een bedrag van f 5.666.456 waren uitgetrokken, in 1925 geheel naar den gewonen dienst zijn overgebracht, zoodat bij vergelijking van de gewone uitgaven 1924 met die voor 1925 laatstgenoemde, ondanks de belangrijke verhoogingen van de hoofdstukken V, VIIA en VIIB (te zamen met een bedrag van ruim f 18,5 millioen) f 21.124.795,35 lager zijn gesteld dan het jaar te voren.

Een vergelijking van de verschillende hoofdstukken met die van het jaar 1924 geeft voor zooveel de gewone uitgaven betreft het volgende beeld.

Hooger zijn geraamd:

Hoofdstuk V	Binnel. Zaken en Landb.	f 4.180.823,—
„ VIIa	Nationale Schuld	„ 14.058.205,50
„ VIIb	Financiën	„ 342.877,18
	Totaal meer	f 18.581.905,68

Daartegenover zijn lager geraamd:

Hoofdstuk I	Huis der Koningin	f 75.000,—
„ II	Hooge Colleges	„ 11.100,53
„ III	Buitenl. Zaken	„ 179.981,—
„ IV	Justitie	„ 1.048.023,50
„ Va	Onderwijs	„ 11.017.890,—
„ VI	Marine	„ 2.033.609,—
„ VIII	Oorlog	„ 2.795.567,—
„ IX	Waterstaat	„ 15.003.176,—
„ X	Arbeid, Hand., Nijverh.	„ 1.308.148,—
„ XI	Koloniën	„ 467.750,—
	Totaal minder	f 34.040.245,03

Met betrekking tot bovenstaande stijgingen en dalingen kan in het algemeen het volgende worden opgemerkt.

De stijging van hoofdstuk V is een onmiddellijk gevolg van de overbrenging van f 4 millioen crisisuitgaven naar den gewonen dienst, terwijl de post wegens ondersteuning van behoeftige Nederlanders in Duitschland voor 1925 f 950.000 hooger moest worden uitgetrokken.

De verhoging van hoofdstuk VIIA vindt haar oorzaak voornamelijk in de rente voor de in 1924 gesloten geldleeningen 1923^B en 1923^C en in de aflossing op genoemde leeningen.

Op hoofdstuk VIIB moesten de pensioenlasten f 2.475.428 hooger worden geraamd, welke verhoging de besparing, verkregen door de 10 pCt. salariskorting, teniet doet. Voorts moest meer worden geraamd wegens uitkeering aan de gemeenten f 220.000; wegens uitgaven voor het muntwezen f 135.973; wegens overbrenging van crisisuitgaven f 294.100 en wegens kosten van invordering van belastingen in verband met de Tabakswet en de Rijwielbelastingwet f 194.050.

Tot de vermindering van uitgaven heeft behalve een steeds verder doorgevoerde besparing en weglating van die uitgaven, die zonder groote bezwaren konden worden vermeden of uitgesteld, in de eerste plaats bijgedragen de vermindering der salarisposten, terwijl nog op enkele posten meer in het bijzonder de aandacht moge worden gevestigd.

De daling der uitgaven op hoofdstuk IV werd, ondanks de overbrenging van crisisuitgaven naar gewoon tot een bedrag van f 916.256, en hoogere pensioenlasten tot een bedrag van f 429.300, verkregen o.m. door wijziging in de personeelsbezetting van gevangenissen en Rijkswerkinrichtingen (f 350.649) en

inkrimping en vermindering van personeel der opvoedingsgestichten (f 318.498).

Bij hoofdstuk VA komt de vermindering in hoofdzak op rekening van de salariskorting, behalve bij het Nijverheidsonderwijs, waarop bovendien een besparing van f 1.558.803 mogelijk bleek. De uitgaven voor pensioenen en wachtgelden daarentegen moesten f 2.168.281 hooger worden geraamd.

Het eindcijfer van hoofdstuk VI bedroeg op de begrooting voor 1924 f 46.108.226, waarvan blijkens de gedragslijn, aangegeven in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Marinebegrooting, een bedrag van f 1.500.000 — zijnde een deel der kosten van nieuwen vlootbouw — tot de buitengewone uitgaven werd gerekend. De gewone uitgaven beliepen mitsdien voor 1924 f 44.608.226. Voor 1925 bedraagt het eindcijfer f 46.110.357. Krachtens de zoeven genoemde gedragslijn is daarvan f 3.535.740 onder „buitengewoon” gebracht, latende voor den gewonen dienst een totaal van f 42.574.617. Het voordeelig verschil met 1924 — gewone dienst — bedraagt mitsdien f 2.033.609. Daarbij valt nog te vermelden, dat de bijdrage van Nederlandsch-Indië in de kosten van den Vlootbouw voor 1925 wordt gesteld op f 5.216.403, welk bedrag onder de middelen is geraamd.

Op Hoofdstuk VIII staat tegenover verlagings van verschillende posten een hogere uitgaaf van f 1.500.000 wegens kosten van wapenning en uitrusting van het leger.

De begrooting voor Hoofdstuk IX kon belangrijk lager worden geraamd doordat het verlies op de spoorwegen, verleden jaar op f 22 millioen begroot, voor dit jaar met f 14 millioen kon worden verminderd. De post wegens rentelooze voorschotten voor den aanleg van locaalspoor- en tramwegen werd f 2.512.000 lager gesteld, waartegenover echter meer moest worden geraamd f 975.000 wegens voorschot aan de Limburgsche Tramweg Maatschappij en f 410.000 voor het maken van een overbrugging over den spoorweg bij den West Varkenoordscheweg te Rotterdam. De verliespost van f 1.268.095 op het bedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie kon worden vervangen door een geraamd winstpost onder de middelen van rond f 5,5 millioen.

Hoofdstuk X kan met f 1.200.000 verminderd worden wegens lagere bijdrage aan het Invaliditeitsfonds wegens administratiekosten en met f 452.000 wegens verminderde vergoeding aan de Posterijen. De bijdrage ingevolge artikel 4, 3de lid van het Werkloosheidsbesluit 1917 kon met f 250.000 verminderd worden; daarentegen moet de bijdrage aan gemeenten in de betaling der annuïteiten van voorschotten, verleend ingevolge de Woningwet f 1.650.000 hooger worden geraamd.

De Middelen en Inkomsten ter bestrijding der uitgaven zijn geraamd op f 611.078.020,21, waarin begrepen is aan buitengewone ontvangsten f 21.055.496,71, zoodat voor gewone ontvangsten blijft f 590.022.523,50, zijnde f 31.394.263,98 meer dan voor 1924 werd geraamd.

De middelen, welke opbrengst in de maandelijksche middelenstaten wordt gepubliceerd (middelen A—F) zijn opgenomen voor . . . . . f 415.942.000,—

en dus hooger geraamd . . . . . f 19.005.000,—

De overige middelen, voor zoover onder de gewone gerangschikt, zijn hooger geraamd . . . . . „ 12.389.263,98

Totaal hooger . . . . . f 31.394.263,98

Wat de middelen A—F betreft worden op een gelijk bedrag als voor 1924 geraamd:

de Dividend- en Tantiëmebelasting, de Vermogensbelasting, de Zegelrechten, de Successierechten, alsmede de accijs op wijn, op binnenlandsch en buitenlandsch gedistilleerd, de belasting op speelkaarten, de belasting op gouden en zilveren werken en het Es-saailoon.

Hooger zijn geraamd:	in duizend. guld.
de Grondbelasting	367
de Personeele belasting	450
de Inkomstenbelasting	5.000
Accijns op zout	50
Accijns op bier (Wet van 3 Mei 1924, Staatsblad no. 227)	6.000
Rijwielbelasting	3.000
Registratierechten	1.500
Invoerrechten (thee)	3.000
Statistiekrecht	300
Domeinen	285
Inkomsten wegen	10
„ „ vaarten, veren en havens	23
Loodsgelden	200
Mijnrechten	50
Totaal hooger.... f	20.235

Lager zijn geraamd:	in duizend. guld.
Accijns op suiker	500
„ „ „ geslacht	200
„ „ „ tabak	500
Opbrengst Staatsloterij	10
Akten Jachten en Visscherij	20
Totaal lager.... f	1.230
Blijft hooger.... „	19.005

Van de onder de tweede groep opgenomen middelen zijn *lager* geraamd:

	in duizend. guld.
Leges	300
Aandeel van de Ned. Oost-Indië in de renten en kosten van de Nationale Schuld Rente van kasvoorschotten aan Nederl. Oost-Indië	120
Rente van kapitalen verstrekt aan het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie	2.250
Uitkeering van premieën door evengenoemd bedrijf	132
Inkomsten uit den arbeid in gevangnissen en Rijkswerkinrichtingen	1.149
Bijdragen voor het volgen der lessen aan de Rijksuniversiteiten	521
Bijdragen van gemeenten in kosten R.H.B.S. Aandeel Nederlandsch Oost-Indië in kosten van den Marineluchtvaartdienst	213
Teruggaaf wegens het aandeel der ten behoeve van het Leeningfonds 1914 geheven opcenten in de kwade posten der directe belastingen	143
Bijdragen landsdienaren in eigen weduwen- en weezenpensioen	100
Opbrengst der boeten en verbeurdverklaringen bij de belastingen, enz.	2.000
Opbrengst van verkochte Rijksgoederen, enz. Bijdragen in de kosten van aanleg en onderhoud van landswerken	3.101
Teruggaaf van uit de Staatsbegrooting bestreden kosten der Rijkspostspaarbank ..	140
Aandeel van de gemeenten in de verhoogde subsidies aan de Werklooszenkassen ingevolge het Werkloosheidsbesluit 1917....	600
Daarentegen konden <i>hooger</i> worden geraamd:	340
Aandeel winst Nederlandsche Bank	365
Rente kasvoorschotten aan Suriname en Curaçao	625
Rente voorschotten ingevolge artikel 33 der Woningwet	in duizend. guld
Rente voorsch. aanleg drinkwaterleidingen	2.083
Rente van voorschotten aan vreemde mogendheden	118
Consulaatrechten	1.500
Griffierechten	265
Baten, voortvloeiende uit het beheer van het Universiteitsziekenhuis te Leiden	6.000
Teruggaven door gemeenten en bijzondere lagere scholen van hetgeen door hen volgens de wet tot regeling van het Lager Onderwijs 1920 te veel is genoten	100
Aandeel Nederlandsch Oost-Indië in den vlootbouw	390
Teruggaaf door provinciën en gemeenten wegens het aandeel der niet ten behoeve	114
	840
	2.459

	in duizend. guld.
van 's Rijks kas geheven opcenten in de kwade posten op de directe belastingen	600
Kosten van vervolging tot invoering van belastingen aan de schatkist vervallen ..	200
Andere ontvangsten het Departement van Financiën betreffende	950
Winst van het Staatsbedrijf der Posterijen	
Telegrafie en Telefonie	5.561
Baten, voortvloeiende uit het Staatsmijnbedrijf	3.718
Baten, voortvloeiende uit de keuring van voor invoer bestemd vleesch	500
Uitkeeringen aan het Rijk ingevolge de Woningnootwet 1918	150

Van de *buitengewone uitgaven* vinden hier vermelding de kosten van de kanalisatie van de Maas in Limburg, waarvoor f 4.575.000 is uitgetrokken, de aanleg van scheepvaartwegen e.a. in Zuid-Limburg met f 800.000 en verbetering en uitbreiding van de havens te Terneuzen met f 400.000.

Of het voor Zuid-Limburg uitgetrokken bedrag allen, die zich voor een snelle ten uitvoer legging der voor deze streek ontworpen kanaalplannen hebben uitgesproken, bevredigen zal? Ook te Vlissingen zal men wel teleurgesteld zijn. Vermelding vindt voorts nog diverse voorschotten in verband met den woningbouw ten bedrage van f 34.850.000.

De belangrijke beschouwingen over het tekort op den gewonen dienst en de financiële vooruitzichten op blz. 12 e.v. der Nota, laten wij hier volgen.

Dit tekort op den gewonen dienst van ruim f 15 miljoen geeft den toestand echter nog niet geheel juist weer. Vooreerst is in de begrotingen nog niet verwerkt het resultaat van de met 1 Januari 1925 in werking tredende salarisregelingen. De berekeningen in de thans ingediende ontwerpen steunen nog op den toestand zooals deze per 1 October a.s. zijn zal, n.l. op eene korting van 10 pCt. op de salarissen volgens de regeling vervat in het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1920 (*Staatsblad* No. 37).

Hoewel eene nauwkeurige becijfering van de besparingen die van de nieuwe salarisregelingen het gevolg zullen zijn op dit oogenblik nog niet kan worden verstrekt, kan toch met voldoende graad van zekerheid worden gezegd, dat door de tegelijk met de Memoriën van Antwoord in te dienen Nota's van Wijzigingen het tekort op den gewonen dienst tot f 8,5 miljoen zal worden teruggebracht.

Bovendien is van de toepassing van de nieuwe salarisregelingen voor het personeel der Posterijen, Telegrafie en Telefonie eene verhooging van het geraamde winstcijfer van dit Staatsbedrijf met rond f 700.000 te verwachten waardoor vorengenoemd tekort daalt tot rond f 8 miljoen.

Aan den anderen kant zal echter de Minister van Arbeid bij afzonderlijk voorstel ongeveer 12 miljoen gulden moeten aanvragen als Staatsbijdrage aan het Ouderdomsfonds ten behoeve van de V. O. V., zoodat ten slotte het tekort op den gewonen dienst voor het jaar 1925 op f 20 miljoen moet worden gesteld.

Tot dekking van het hierboven genoemde tekort zijn bij de Staten-Generaal bereids een tweetal wetsontwerpen aangelegig gemaakt; n.l. een ontwerp tot vaststelling eener nieuwe Tariefwet en een ontwerp tot verhooging van den accijns op tabak.

Aangezien van deze ontwerpen eene verhooging der middelen met f 20 miljoen kan worden verwacht zal, indien ze tijdig tot wet worden verheven, als een gevolg daarvan het tekort op den gewonen dienst 1925 volledig gedekt zijn.

Hieraan wordt niet tekort gedaan door de omstandigheid, dat op de storting van f 18,5 miljoen in het Invaliditeitsfonds ook voor 1925 niet gerekend is. Eene voorloopige berekening dier storting toch heeft uitgewezen, dat het gedurende enkele jaren achterwege laten daarvan niet noodig zal maken, dat deze stortingen in latere jaren zullen moeten worden verhoogd of in tijdsduur verlengd.

Uit den aard der zaak zullen die stortingen echter later geheel of gedeeltelijk hervat moeten worden en dan, als voorheen, ten laste van den gewonen dienst komen, doch extra voorzieningen daarvoor zullen, indien geen bijzondere tegenspoed optreedt, niet meer noodig zijn.

Immers deze zijn reeds getroffen. De in den loop van het beëindigde zittingjaar tot stand gekomen herziening der Lageronderwijswet zal toch geleidelijk een ongeveer gelijk bedrag aan besparingen opleveren, terwijl er voorts ten overvloede op gerekend mag worden, dat het tekort op de

spoorwegdiensten, waarvoor onder de uitgaven voor 1925 nog f 8 miljoen voorkomt, in 1926 de begroting niet meer drukken zal. De uit deze beide aangelegenheden voortvloeiende verlaging der uitgaven zal, naar veilig mag worden aangenomen, opwegen tegen de verhooging, die ontstaan zal door het hervatten dezer stortingen.

Geconstateerd mag dan ook worden, dat het — als de beide bovengenoemde aanhangige wetsontwerpen aangenomen zijn — gelukt zal zijn om het onmiddellijk dreigende gevaar voor ontreding van 's Lands financiën af te wenden. Dat hiervoor, met inbegrip van de bovengenoemde f 20 miljoen een bedrag van ongeveer f 32 miljoen aan nieuwe heffingen noodig was betreft ook de Regeering, maar dit was, bij een te dekken tekort van ongeveer f 130 miljoen of, indien men de f 18,5 miljoen storting in het Invaliditeitsfonds buiten rekening laat, van ongeveer f 112 miljoen, onvermijdelijk.

Het sluitend maken der begroting is voorts niet verkregen kunnen worden zonder doorvoering van de door de Regeering slechts noode ondernomen verlaging der ambtelijke salarissen en loonen, terwijl een sterke besnoeiing van uitgaven, die men in gewone tijden ongetwijfeld met ruimere hand zou hebben toegestaan, mede onvermijdelijk bleek.

Met name valt bij dit laatste ook te denken aan het niet ter hand nemen van nieuwe openbare werken en aan het in matig tempo voortzetten van zoodanige werken, waarmee bereids een aanvang gemaakt was. Ook hier heeft men zich — gelijk op zoo menig ander terrein — tot het volstrekt onontbeerlijke minimum moeten beperken.

Toezier de Regeering meent, dat het verkregen resultaat — na aanneming van de beide ontwerpen tot dekking van het voorshands nog aanwezige tekort van f 20 miljoen — tot eenige voldoening mag stemmen, tegelijk mag zij niet nalaten met den meesten nadruk te waarschuwen tegen een mogelijke opvatting, als zou thans een normale toestand in 's Lands financiën zijn teruggekeerd.

Vooreerst valt te wijzen op het normale en dus onvermijdelijke meeres van sommige uitgaven, waartegenover voorshands alleen de voorgenomen bezuinigingen op de militaire departementen kunnen worden gesteld.

Dan moet gewezen worden op den steeds stijgenden pensioenlast; in 1924 f 4 miljoen meer dan in 1923, en in 1925 weer f 5 miljoen meer dan in 1924. Wetsontwerpen tot bevestiging van die stijging zullen eerlang aan de Staten-Generaal worden toegezonden.

En eindelijk trekt de sterke stijging van Hoofdstuk VIIA, de aandacht, welk hoofdstuk voor 1925 niet minder dan f 14 miljoen verhoogd is moeten worden.

Die stijging houdt voorloopig nog aan. Het dienstjaar 1924 zal op den gewonen dienst — zooals hiervoor (zie pag. 817 — Red.) werd aangegeven — een tekort van f 25 à f 30 miljoen opleveren. Daarbij komt aan buitengewone uitgaven — voor zoover er geen reële inkomsten tegenover staan — een bedrag van f 20 miljoen. Voegt men daarbij dan de uitgaven voor den buitengewonen dienst in 1925, eveneens na aftrek der inkomsten, dan zal dus voor den dienst der Nationale Schuld na 1925 op eene niet geringe stijging der uitgaven te rekenen vallen.

En wel mag daartegenover wellicht op eenige stijging der middelen worden gerekend, maar op meer dan een evenwicht tusschen de stijging der uitgaven en die der inkomsten valt toch voorshands niet te hopen.

Wil men dus — en de Regeering acht dit onafwijsbaar — kunnen komen tot eene verlaging van sommige voor de volkswelvaart al te drukkende heffingen, dan zal ook in de komende jaren met niet rustenden ijver moeten worden gestreefd naar verdere verlaging van uitgaven.

De druk der publieke lasten is een ernstige belemmering voor de geleidelijke ontwikkeling der algemeene volkswelvaart, het cijfer der uitgaven voor den Staatsdienst in verhouding tot de draagkracht der bevolking véél te hoog.

Beliep het bedrag dat in 1910 hier te lande per hoofd der bevolking aan belastingen voor Rijk, provincie en gemeente werd opgebracht f 33,24, in 1921 was dit cijfer tot f 139,20 gestegen, dus meer dan verviervoudigd.

Blijft dus het streven naar verlaging van uitgaven op het eerste plan, is dit het meest noodzakelijke, daarnevens zal ook naar een betere verdeling tusschen de directe en indirecte belastingen gestreefd moeten worden. Reeds is in die richting het een en ander gedaan; de beide thans nog aanhangige ontwerpen tot versterking der middelen doen een tweede schrede in die richting, terwijl een derde wordt voorbereid.

De Regeering is nl. voornemens de indiening van een ontwerp tot heffing eener belasting op weelde-verteringen te bevorderen en zal deze vergezeld doen gaan van ontwerpen tot vermindering van sommige al te drukkende directe belastingen. Door beide maatregelen: voortgezette

verlaging van uitgaven en wijziging in het belastingstelsel hoopt de Regeering er toe te kunnen bijdragen, dat weer betere voorwaarden voor den opbloei van ons economisch leven verkregen worden.

Daarna volgt nog een uiteenzetting omtrent den stand der kas en de crisisuitgaven en haar dekking. Uit de eerste blijkt, dat op 1.1. Sept. 1.1. de niet door tegenvorderingen gedekte en dus zuiver ten behoeve van 's Rijks huishouding aangegane vlottende schuld per saldo rond 12.75 miljoen bedroeg.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

DE DUITSCHE REICHSBAHN-GESELLSCHAFT.

Dr. Walter Greiling te Hamburg schrijft ons:

Van de wetsontwerpen n.a.v. de Londensche conferentie behoefde alleen dat over de Duitse spoorwegen een meerderheid van $\frac{2}{3}$ voor zijn aanneming. De beschikking over de spoorwegen scheen den wetgevers te Weimar van zoodanige beteekenis, dat zij het beheer der spoorwegen door het Rijk en de invoering van de spoorwegbegroting in de rijksbegroting in artt. 89 en 92 der Rijksgrondwet vastlegden. Op de conferentie van Londen kwam men tot overeenstemming over een grondwetswijziging, hoewel men door handige formulering en door staatsrechtelijke interpretatiekunst deze zeer goed had kunnen vermijden. Men wilde echter, dat juist bij dit gewichtigste bestanddeel van het geheele herstelplan zoo breed mogelijke kringen van het Duitse volk zich openlijk achter de resultaten der conferentie van Londen schaarden.

Gedurende het moratorium is het betalingsplan der deskundigen bijna uitsluitend gebouwd op de Duitse spoorwegen en in de normale jaren voor een groot deel. Gedurende het eerste jaar van het deskundigenplan komt de geheele som, die Duitschland zelf en niet door een buitenlandsche leening opbrengt, uit de spoorwegen; in het tweede jaar voor 90 pCt.; in het derde jaar voor 70 pCt.; in het vierde ongeveer voor 60 pCt. en in het normale jaar voor ongeveer 40 pCt. Van de stortingen van het tweede jaar worden 500 miljoen Mark gevonden uit den verkoop van preferente spoorwegaandeelen, 595 miljoen Mark uit de rente der spoorwegobligatiën en 125 miljoen Mark uit de rente der industrie-obligatiën. In het normale jaar moeten de spoorwegen voor eigenlijke herstel-doeleinden 660 miljoen goudmark als rente der spoorwegobligaties en 290 miljoen goudmark als verkeersbelasting opbrengen. Daarbij komt nog ongeveer 140 miljoen mark als rente op de preferente aandelen. Op de Duitse spoorwegen is de hoop der herstelschuldeischers gebouwd, dadelijk grotere bedragen der herstelschulden te realiseren, waarnaar zij ter ontlasting van hun staatsbegroting, zoolwel ter prikkeling van de conjunctuur hunner volkshuishouding reikhalzend uitzien.

Met deze hoop der herstelschuldeischers bouwt zich op de Duitse spoorwegen de hoop der wereld op, dat met de enorme kapitaalverschuiving door overheveling der milliardenbedragen uit de met kapitaal oververzadigde gebieden van Noord-Amerika naar het kapitaal-arme Europa een nieuwe phase in de wereldhuishouding zal inzetten. De 11 milliard spoorwegobligaties zijn het; naast de eerste helft van de 5 milliard beloopende industrie-obligaties, die den agent voor de herstelbetalingen als middel voor deze kapitaaloverdracht in grooten stijl onmiddellijk ter beschikking staan.

Taak van de nieuwe spoorwegwet was het herstelplan de noodige zekerheid te verlenen. Haar uitsluitende taak was dit echter niet. Als zekerheid voor de herstelbetalingen uit verkeersbelasting en als onderpand der spoorwegobligaties zou de herstelhypothek op de terreinen met opstallen en het roerend vermogen der Duitse spoorwegen voldoende geweest zijn, indien men slechts de executiemogelijkheid der hypothek in afwijking van het Duitse hypothekrecht door

een bijzondere wet met allerlei aanvullende verpachtings-, verkoops- en dergelijke clausules had vastgelegd. In normale vredesjaren leverden de Deutsche spoorwegen een zuivere winst van ongeveer 1 milliard Mark op.¹⁾ Daar de jaarlijksche opbrengst uit de spoorwegen volgens het deskundigenrapport 950 tot 1050 millioen Mark bedraagt, zou ook zonder een wijziging in het beheer der spoorwegen deze last opgebracht worden zijn, doch het deskundigenplan schrijft uitdrukkelijk een wijziging in de Deutsche spoorwegpolitiek voor: „een volledige breuk met de oude overleveringen”. In bijlage III bij het rapport wordt geëischt, dat de spoorwegen als commercieele onderneming zullen worden gedreven en niet meer als vroeger in de eerste plaats uit volkshuishoudkundig gezichtspunt, bij welk laatste de bevordering der economische ontwikkeling en de begunstiging van den Duitschen export vooropgingen en de verkrijging van overschotten daarna kwam.

De nieuwe spoorwegwet brengt met de omzetting der Reichsbahn in een naamlooze vennootschap met een zelfstandig bestaan de scheiding tusschen spoorwegleiding- en administratie en den Staat. Aangezien het daarbij moeilijk viel de soevereine macht van Duitschland over zijn spoorwegen en de beschikingsmacht over zijn volkshuishouding te handhaven, behelpt de wet zich ermede, niet den eigendom der spoorwegen aan de maatschappij over te dragen, doch slechts het exploitatierecht en ook dit slechts tot 31 December 1964. Op dit tijdstip moeten de op het spoorwegvermogen drukkende herstelschulden en de door de maatschappij uitgegeven preferente aandelen zijn afgelost. Vindt de aflossing sneller plaats, dan wordt de duur van het exploitatierecht dienovereenkomstig bekort; duurt de aflossing langer, dan wordt ook de termijn van het exploitatierecht verlengd. De overdracht van het exploitatierecht sluit de beschikking over het in eigendom aan het Rijk blijvende spoorwegvermogen, voor zoover het de gewone uitoefening van het bedrijf betreft, in zich en verder de overdracht van de totale bedrijfsvoorraden, banktegoeden en kasmiddelen. Het exploitatierecht kan door de maatschappij zonder goedkeuring van het Rijk en den Treuhänder niet verder worden overgedragen. De maatschappij kan echter voor het sluiten van eigen leeningen deelen van het spoorwegvermogen verpanden, gelijk dit in de toelichting bij het ontwerp, deel I 3 F in het bijzonder naar voren wordt gebracht. Het exploitatierecht is een monopolie der Rijksspoorwegmaatschappij. Het strekt zich automatisch over alle baanvakken uit, welke het Rijk in de toekomst mogelijkerwijs verkrijgt. De maatschappij heeft bovendien het recht het spoorwegnet van het Deutsche Rijk door aanleg van nieuwe baanvakken te vergrooten en spoorwegtechnische wijzigingen aan te brengen. Bij fundamenteele veranderingen heeft zij echter de toestemming der Rijksregering noodig. Aan den anderen kant kan deze de maatschappij bouw en in bedrijfstelling van nieuwe baanvakken voor het algemeen verkeer opleggen. Voor het geval de door de Rijksregering geëischte baanvakken geen voldoende opbrengst opleveren, of andere reeds bestaande trajecten concurrentie aandoen, kan de maatschappij verlangen, dat bouw en bedrijf dezer baanvakken op kosten van het Rijk plaats vinden en het Rijk haar bovendien de daardoor ontstane verliezen betaalt. De wet schrijft voor, dat de maatschappij het bedrijf met inachtneming van de belangen der Deutsche volkshuishouding volgens commercieele methoden moet uitoefenen. Aan de maatschappij wordt de plicht opgelegd te zorgen voor de veiligheid der bedrijfsuitoefening, goed onderhoud en verdere uitbreiding van rollend materieel en weg en werken volgens de behoeften van het verkeer en den stand van de techniek

¹⁾ Het overschot bedroeg in 1910 921 millioen Mark; in 1911 1055 millioen Mark; in 1912 1058 millioen Mark en in 1913 997 millioen Mark.

van het oogenblik. Deze bepaling kan in verband met het recht van toezicht der Rijksregering aanleiding tot meningsverschillen geven en tot procesen tusschen maatschappij en Regering voor de nog te schetsen bijzondere rechtbank, terwijl zij verder tot arbitrage kan leiden. De Rijksregering zal belang hebben bij een zoo hoog mogelijk opgevoerde technische uitrusting, de maatschappij daarentegen bij de vermijding van alle niet onmiddellijk noodzakelijke uitgaven. Evenals bij de tariefbepaling ontbrandt hier de strijd tusschen de tegenover elkaar staande volkshuishoudkundige en commercieele principes.

De „Gesellschaft Deutsche Reichsbahn” is een naamlooze vennootschap zonder algemeene vergadering. Zij heeft slechts twee organen, directie en raad van commissarissen. Het kapitaal bedraagt 15 milliard Mark, waarvan 13 milliard gewone aandelen zijn, die ten name van het Deutsche Rijk of de Deutsche landen zijn gesteld en waarover slechts met toestemming van den Rijksraad en een meerderheid van $\frac{2}{3}$ in den Rijksdag kan worden beschikt. De andere twee milliard zijn preferente aandelen en luiden aan toonder, terwijl zij een preferent dividend van 7 pCt. dragen. 500 millioen worden ter betaling van het herstel in het tweede jaar van het Dawes-plan ten gunste der Rijksregering verkocht. 1500 millioen worden door de maatschappij geleidelijk aan ter bevrediging van haar eigen kapitaalbehoeften in het verkeer gebracht. De deskundigen schatten de totale waarde der Deutsche spoorwegen op 26 milliard Mark. 15 milliard hiervan zijn derhalve in aandelen vastgelegd, terwijl 11 milliard in den vorm van obligatiën worden gemobiliseerd. Slechts de helft der waarde, nl. 11 milliard obligatiën plus 2 milliard preferente aandelen, kan voorloopig in buitenlandsche handen overgaan en slechts ongeveer $\frac{1}{2}$ is voor hersteldoeleinden benodigd.

De machtsverhoudingen binnen de „Gesellschaft Deutsche Reichsbahn” zijn volgens de overeenkomst van Londen voor Duitschland gunstiger dan volgens het plan der deskundigen. Invloed op de maatschappij hebben behalve de aandeelhouders, dat zijn dus de eigenaren der preferente aandelen en de Rijksregering als eigenares der gewone aandelen, de Treuhänder van de spoorwegobligaties, als hoedanig de Franschman Lefèvre zal optreden en de door de buitenlandsche leden van den raad van commissarissen gekozen spoorwegcommissaris, hetgeen de Belg Delacroix zal worden. Het wetsontwerp bepaalt op grond van de Londensche overeenkomst, dat de president van den raad van commissarissen en de directeur-generaal Duitschers moeten zijn, terwijl deze volgens het deskundigenrapport ook buitenlanders konden zijn. Eveneens moeten de vertegenwoordigers der preferente aandelen in den raad van commissarissen Duitschers zijn. Het deskundigenrapport liet hier de oplossing toe, dat in den raad van commissarissen 5 Duitschers en 13 buitenlanders zitting konden nemen. Ook de rechten van den spoorwegcommissaris zijn eenigszins beperkt. Het recht, het Deutsche spoorwegvermogen te verkoopen is hem ontnomen.

De eigenlijke leiding der maatschappij in alle principieele kwesties ligt in handen van den raad van commissarissen; het loopend beheer in die van de directie. Commissarissen benoemen den directeur-generaal en de hogere beambten op voordracht van den directeur-generaal. Zij stellen begrooting, balans, verlies- en winstrekening op, bepalen de winstverdeling, zoowel als de belegging der vlottende middelen, de financieele politiek, de loonpolitiek, terwijl de goedkeuring van alle kapitaalsuitgaven bij hen berust. De directie bestaat uit den directeur-generaal en verschillende directeuren. De raad van commissarissen is aldus de machtspositie, van waaruit de spoorwegen worden gecontroleerd. Hij bestaat uit 18 leden, waarvan er 9 door den Treuhänder voor de herstelobligaties, 4 door de houders van preferente aandelen en de overigen door de Rijksregering worden

benoemd. Zolang de preferente aandelen nog niet zijn uitgegeven benoemt de Regeering ook de commissarissen, die deze aandelen vertegenwoordigen. Staken de stemmen, dan geeft die van den president den doorslag. Deze moet jaarlijks met een meerderheid van $\frac{3}{4}$ gekozen worden uit de leden, die de preferente aandeelhouders vertegenwoordigen. Aangezien de president een Duitscher moet zijn kunnen in den raad de Deutsche stemmen niet worden overstemd. De vertegenwoordigers der nationale souvereiniteit over de spoorwegen hebben dus in den raad de meerderheid, doch hiermede is nog niet gezegd, dat ook de vertegenwoordigers van het volkshuishoudkundig beginsel de meerderheid hebben. De 5 vertegenwoordigers der Rijksregeering zullen de belangen der volkshuishouding in ieder geval voorstaan, doch bij de 4 Deutsche vertegenwoordigers der preferente aandeelhouders zal wel het commercieele principe overwegen, zij het uit belang bij een superdividend, zij het uit privaat-economisch belang, aangezien de preferente aandelen de invalspoort zijn van de kapitaalgroepen en industriebelangen, om invloed uit te kunnen oefenen op de spoorwegen. De 9 vertegenwoordigers der herstelobligaties zijn natuurlijk a priori op de grootst mogelijke rentabiliteit bedacht, teneinde begunstiging der Deutsche concurrentie door lage tarieven te verhinderen. Aangezien de president van commissarissen en de directeur-generaal door den raad van commissarissen met meerderheid van $\frac{3}{4}$ (dus ook tegen de stemmen der 5 regeeringsvertegenwoordigers in) gekozen worden, zullen zij waarschijnlijk eveneens vertegenwoordigers van het extreme commercieele principe zijn. De machtsverhouding in de maatschappij valt derhalve geheel ten gunste van de commercieele beginselen uit. Slechts in zeer gewichtige volkshuishoudkundige kwesties, wanneer de nationale souvereiniteit wordt geraakt, zal de Deutsche meerderheid zich ten gunste van het volkshuishoudkundig beginsel doen gelden.

Op de machtsverhoudingen binnen de maatschappij werken echter van buiten de instanties in, welke het recht hebben mede te beslissen over de spoorwegpolitiek. Dit zijn de Rijksregeering, die als toeziende autoriteit zekere rechten heeft; de Treuhänder der spoorwegobligaties, die echter geen direct werkend recht heeft en de spoorwegcommissaris. Het recht van toezicht der *Rijksregeering* bestaat in het toezicht op de veiligheid van bedrijf en de vervulling der verkeersbehoeften, in de goedkeuring van een stopzetten van belangrijke lijnen of stations, de goedkeuring van alle fundamenteele vernieuwingen en technische veranderingen en van de verwerving van andere ondernemingen en de deelneming daaraan. Het bestaat verder in de medewerking bij de tariefpolitiek en bij de samenstelling van de dienstregeling. Een gewichtig recht van de Rijksregeering is ook dat tot definitieve goedkeuring van de overeenkomsten, welke de maatschappij met vreemde Regeeringen sluit. Het recht van toezicht der Rijksregeering is de belangrijkste positie, die het volkshuishoudkundig beginsel bij de toekomstige spoorwegpolitiek inneemt. Daartegenover heeft het commercieele principe waardevolle bondgenooten in den Treuhänder en den spoorwegcommissaris. Op zijn minst deelen beide de opvatting van het deskundigenrapport over de Deutsche spoorwegpolitiek. Zij zullen onder den invloed van het belang van hun eigen land tegenstanders van het andere principe bij de Deutsche spoorwegen zijn. De *Treuhänder* vertegenwoordigt de obligatiehouders bij de maatschappij en heeft te zorgen, dat zij het hun toekomstige ontvangen. Hij heeft echter op de maatschappij slechts indirecten invloed door middel van zijn benoemingsrecht van 9 commissarissen. Aangezien deze zeer goed worden bezoldigd en vrij reizen hebben, heeft de Treuhänder waardevolle posities te vergeven en kan hij zich daarbij een belangrijken invloed verzekeren. De *spoorwegcommissaris* heeft zeer uitgebreide en ingrijpende rechten, die echter eerst in

hun vollen omvang in werking treden, wanneer de herstelbetalingen gevaar loopen. De commissaris ontvangt jaarlijks van de maatschappij een bedrag in eens ter bestrijding van de kosten van zijn bureau en zijn personeel. Hij heeft met zijn personeel vrij reizen en krijgt van de maatschappij een aantal daartoe geëigende vertrekken voor de inrichting van zijn dienst. De commissaris heeft een onbeperkt recht van enquête en kan zonder stemrecht te bezitten alle zittingen van den raad van commissarissen en commissies daaruit bijwonen. Hij kan weg en werken en het materieel bezichtigen en alle berichten, overzichten en documenten opvorderen, die hij noodig meent te hebben. Hij kan bij den directeur-generaal bezwaar maken tegen iederen maatregel op het gebied van den bouw en het bedrijf de tarieven, die volgens zijn meening het recht der obligatieschuldeischers of de rentebetalingen in gevaar brengt. Wordt op zijn bezwaren geen acht geslagen, dan kan hij een uitspraak van den raad van commissarissen daarover uitlokken. De commissaris kan den directeur-generaal bij den raad van commissarissen voor ontslag voordragen wegens overtreding van de statuten der maatschappij of het niet uitvoeren van de voorschriften van commissarissen. Raakt de maatschappij met haar herstelverplichtingen achterop, dan verkrijgt de commissaris uitzonderingsbevoegdheden. Deze gaan zoo ver, dat hij de tarieven verhoogt, uitgaven verbiedt en den directeur-generaal afzetten kan. Is na een termijn van 6 maanden het ontbrekende bedrag nog niet gedekt, dan kan hij in overeenstemming met den Treuhänder rollend materieel en andere op het oogenblik niet onontbeerlijke zaken der Reichsbahn, benevens onroerende goederen verkoopen. Hij kan zelfs de spoorwegen onder zijn eigen leiding stellen. Na voorafgaande beslissing van den scheidsrechter kan de commissaris het exploitatierecht der spoorwegen geheel of ten deele verpachten.

Maakt de commissaris gebruik van zijn uitgebreide bevoegdheden, dan zal hij wel steeds in conflict met het recht van toezicht der Rijksregeering komen en de scheidsrechter zal over zijn maatregelen een beslissing hebben te treffen. Deze laatste, waarop ook door de Commissie van Herstel of een geallieerde Regeering een beroep kan worden gedaan, moet door den dan zitting houdenden president van het Internationale Gerechtshof benoemd worden en desgewenscht burger van een neutralen staat zijn. Twistpunten tusschen de Rijksregeering en de maatschappij kunnen slechts in bepaalde uitzonderingsgevallen voor den scheidsrechter komen. Voor hen wordt een bijzondere Deutsche rechtbank bij het Rijksgerechtshof opgericht. De rechter wordt voor vijf jaren op voordracht van de Rijksregeering en de maatschappij aangesteld.

De bedrijfsuitoefening der nieuwe maatschappij zal van de huidige spoorwegexploitatie fundamenteel verschillen. Terwijl tot dusverre de spoorwegen gelijk de staat volgens een begroting en volgens ontvangsten en uitgaven huishielden, moeten zij thans een balans en verlies- en winstrekening opstellen. Voor de financieele gestie der maatschappij schrijft de wet de volgende aanwending der bedrijfsoverschotten voor: in de eerste plaats voldoen aan de rente- en aflossingsverplichtingen der herstel-hypotheek, vervolgens van den overigen schuldendienst. Daarna reserveering van 2 pCt. der bedrijfsoverschotten ter vorming eener reserve van 500 millioen goudmark. De dan resterende zuivere winst wordt op de volgende wijze verdeeld: in de eerste plaats inhalen van achterstallige preferente dividenden, in de tweede plaats het preferente dividend, ten derde vorming eener-bijzondere reserve ter aflossing der preferente aandelen, ten vierde van de rest $\frac{1}{3}$ als super-dividend voor de preferente aandelen en $\frac{2}{3}$ als dividend op de gewone aandelen.

De Deutsche Reichsbahngesellschaft zal op ondergeschikte punten nog zeer ingrijpende wijzigingen in

de organisatie van het spoorwegbeheer moeten doen plaatsvinden. Zij zal echter tientallen van jaren noodde hebben, als zij de thans heerschende bureaucratie, het standsgevoel en den ambtenaarsgeest, zoowel als de militaire omgangstaal in de administratie door commercieele opvattingen zal willen vervangen.

Dr. WALTER GREILING.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

GELDKOERSEN.
BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wissels. 5 24 Jan. '24)	Zwits. Nat. Bk. 4 16 Juli '23
Bel. Binn. Eff. 5 24 Jan. '24	N. Bk. v. Denem. 7 17 Jan. '24
Vrsch. in R.C. 6 24 Jan. '24	Zweedsche Rbk 5 8 Nov. '23
Javase Bank ... 3 1 Aug. '09	Bank v. Noorw. 7 9 Nov. '23
Bank van Engeland 4 5 Juli '23	Bk. v. Tsjecho-
Duitsche Rijksbk. 10 29 Dec. '23	slowakijë. ... 6 27 Mei '24
Bank v. Frankrijk 6 17 Jan. '24	N. Bk. v. O'rijk 15 12 Aug. '24
Belgische Nat. Bnk. 6 14 Feb. '24	N. Bk. v. Hong. 10 30 Juni '24
Fed. Res. Bank N.Y. 3 8 Aug. '24	Bank v. Italië. 5 11 Juli '22
Bank van Spanje ... 5 23 Mrt. '23	Z.-Afr. Res. bnk 6

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	disconto (3 mnd.)	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
13 Sept. '24	2 1/8 - 3/4	3	3 3/4 - 1 1/8	—	—	2 - 1/4 1)
8-13 S. '24	2 1/4 - 3/4	2 1/2 - 3	3 3/4 - 1 1/8	—	—	2 - 1/4
1-6 " '24	2 1/2	2 - 3	3 1/4 - 7/8	—	—	2 - 3
25-30 A. '24	2 1/8 - 3/8	2 1/2 - 3	3 3/4 - 7/8	—	—	2 - 1/4
10-15 S. '23	3 - 1/8	3 - 3/4	3 1/2 - 1 1/8	—	—	4 1/2 - 6 1/4
11-16 S. '22	3 1/8 - 3/4	2 1/2 - 3/4	2 1/2 - 3/8	—	—	1 1/2 - 5
20-24 Juli '14	3 1/8 - 3/10	2 1/2 - 3 1/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/4	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 12 September.

WISSELKOERSEN.

Reeds meer dan twee maanden zijn de zaken in de meeste wissels tot bijna niets ingekrompen. Zelfs in de hoofdwissels als Ponden, Dollars en Franken zijn de omzetting gering, terwijl de koersen vrijwel op hetzelfde niveau blijven. Ponden waren iets vaster en stegen van 11,61 tot ruim 11,63, daarentegen waren Dollars wat lager. Geopend op 2,61 3/4, werd Zaterdag voor 2,60% afgedaan. Parijs steeg langzaam van 13,72 tot ca. 14. De fluctuatie voor België was nog geringer, 12,96 en 13. Spanje ondanks den tegenstrijdig in Marokko eerder iets hooger. Ook Indië vaster, 97 3/8 à 3/4. Alleen Buenos Aires veel hooger. Geopend op 89 3/4 à 90, werd aan het einde der week 92 1/4 en 92 3/8 betaald.

13 September 1924.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen 1)	Berlijn 2)	Weenen 3)	Parijs 4)	Brussel 5)	New York 6)
8 Sept. 1924	11.61 1/2	0.62 1/4	0.00367 1/2	13.80	13.—	2.61 1/8
9 " 1924	11.60 3/8	0.62 1/4	0.00367 1/2	13.70	12.92 1/2	2.62 1/8
10 " 1924	11.62 1/4	0.62 1/4	0.00367 1/2	13.85	12.91	2.61 1/8
11 " 1924	11.62 1/4	0.62	0.00367 1/2	13.92 1/2	13.01	2.60 3/4
12 " 1924	11.63 1/4	0.62	0.00367 1/2	14.02 1/2	13.05	2.60 3/8
13 " 1924	11.63 1/4	0.62	0.00367 1/2	14.—	—	—
Laagste d.w. 1)	11.60	0.61 3/4	0.00367 1/2	13.57 1/2	12.85	2.60 1/2
Hoogste " " 1)	11.64	0.62 1/4	0.0037 1/2	14.08	13.07 1/2	2.62 3/8
6 Sept. 1924	11.60 3/4	0.62 1/4	0.00367 1/2	13.72 1/2	12.98 1/2 4)	2.60 1/8 4)
29 Aug. 1924	11.59 1/2	0.61 1/2	0.00367 1/2	14.02 1/2	12.94 1/2	2.58 7/16
Muntpariteit	12.10	59.26 3)	50.41	48.—	48.—	2.48 3/4

1) Noteering te Amsterdam. 2) Noteering te Rotterdam.
3) Particuliere opgave. 4) Gulden per biljoen Mark.
5) Gulden per 100 Mark. 6) Noteering van 5 September.

Data	Stockholm 1)	Kopen- hagen 2)	Chris- tiania 3)	Zwit- serland 4)	Spanje 5)	Batavia 6)
8 Sept. 1924	69.40	43.70	35.85	49.10	34.30	97 1/2 - 3/8
9 " 1924	69.60	44.40	35.85	49.10	34.25	97 1/4 - 1/2
10 " 1924	69.60	44.50	35.90	49.02 1/2	34.20	97 3/8 - 5/8
11 " 1924	69.45	44.25	35.90	49.02 1/2	34.30	97 3/8 - 5/8
12 " 1924	69.45	44.10	35.90	49.05	34.35	97 1/2 - 3/4
13 " 1924	69.45	43.90	35.90	49.10	34.42 1/2	97 3/8 - 7/8
L'ste d. w. 1)	69.20	43.50	35.75	48.90	34.15	97 1/2
H'ste " " 1)	69.75	44.60	36.—	49.20	34.50	97 1/2
6 Sept. 1924	69.25	43.70	35.80	49.15	34.20	97 1/4 - 3/8
29 Aug. 1924	68.75	42.25	35.60	48.65	34.35 2)	97 3/8 3)
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

1) Noteering te Amsterdam. 2) Particuliere opgave.
3) Noteering van 30 Augustus.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Cable Parijs (in cts. p. fr.)	Cable Berlijn (in cts per biljoen Mark)	Cable Amsterdam (in cts. p. gld.)
13 Sept. 1924	4,4675	5,37	23 7/8	38,36
Laagste d. week	4,4262	5,21	23 7/8	38,13
Hoogste " "	4,4675	5,37	23 7/8	38,36
6 Sept. 1924	4,4387	5,24	23 7/8	38,16
30 Aug. 1924	4,4900	5,40	23 7/8	38,70
Muntpariteit ..	4,8667	19,30	23,81 1/2 1)	40 2/16

1) In ct. per Mark.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings- eenheden	30 Aug. 1924	6 Sept. 1924	8/13 Sept. '24 Laagste/Hoogste	13 Sept. 1924
Alexandrië	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2 3/32	97 1/8	97 15/32
*Bangkok	Sh. p. tical	1/10	1/10	1/10	1/10
B. Aires 1)	d. p. \$	41 7/8	42 1/10	42 1/8	43 1/8
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 9/32	1/5 13/32	1/5 3/8	1/5 15/32
Constantin.	Piast. p. £	840	822 1/2	805	824
Hongkong	Sh. p. \$	2/4 3/4	2/4 19/32	2/4 1/2	2/4 5/8
Lissabon 1)	d. per Mil.	19 1/8	19 1/32	17 1/32	18 1/8
Madrid	Peset. p. £	33.73 1/2	33.79	33.68	33.92
Mexico	d. per \$	29 1/2	26	25	27
Milaan	Lires p. £	101 3/8	102	101	102 1/2
Montevideo 1)	d. per \$	43 5/8	44	43 3/4	45 1/2
Montreal	\$ per £	4.49 3/8	4.43 3/4	4.42 3/4	4.47 3/8
Praag	Kr. p. £	149 3/4	148 1/4	148	149 1/4
R.d. Janeiro 1)	d. per Mil.	56 1/16	59 1/32	59 1/32	57 1/16
Shanghai	Sh. p. tael	3/3 7/8	3/4 1/4	3/3 3/4	3/5 1/8
Singapore	id. p. \$	2/4 1/16	2/4 3/32	2/4 1/32	2/4 5/32
Valparaiso 2)	peso p. £	44.10	45.30	41.10	45.10
Yokohama	Sh. p. yen	1/9 31/32	1/10 1/8	1/9 27/32	1/10 1/8

* Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

NOTEERING VAN ZILVER.

	te Londen	N. York	te Londen	N. York
13 Sept. 1924	34 13/16	69 1/4	15 Sept. 1923	31 11/16
6 " 1924	34 3/16	68 7/8	16 Sept. 1922	35 3/8
30 Aug. 1924	34 3/8	68 1/4	20 Juli 1921	24 1/16

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 15 Sept. 1924.

Activa.		
Binnel. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 100.112.119,47 B.-bk. " 28.354.042,29 Ag.sch. " 44.947.759,04	f 173.413.920,80
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.	f 47.608.138,—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		f 47.608.138,—
Beleeningen	H.-bk. f 68.386.836,11 incl. vrsch. B.-bk. " 9.883.420,39 in rek.-crt. Ag.sch. " 79.068.790,15 op onderp.	f 157.339.046,65
Op Effecten	f 153.871.445,66	
Op Goederen en Spec.	f 3.467.600,99	
Voorschotten a. h. Rijk		f 157.339.046,65
Munt en Muntmateriaal		f 10.617.005,15
Munt, Goud	f 56.241.230,—	
Muntmat., Goud	f 475.269.922,97	
	f 531.511.152,97	
Munt, Zilver, enz.	f 11.809.661,55	
Muntmat., Zilver		f 543.320.814,52
Effecten		f 9.613.965,05
Bel. v. h. Res. fonds	f 5.644.389,37	
id. van 1/2 v. h. kapit.	f 3.969.575,68	
Geb. en Meub. der Bank		f 5.212.500,—
Diverse rekeningen		f 96.292.377,58
		f 1.043.417.767,75
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	f 5.655.237,53	
Bijzondere reserve	f 8.235.000,—	
Bankbiljetten in omloop	f 967.446.775,—	
Bankassigatiën in omloop	f 2.019.737,76	
Rek.-Cour. f Het Rijk	—	
saldo's: Anderen	f 30.751.406,26	
Diverse rekeningen	f 9.309.611,20	
	f 1.043.417.767,75	
Beschikbaar metaalsaldo	f 342.678.477,77	
Op de basis van 1/2 metaaldekking	f 142.634.893,97	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.	f 1.713.392.385,—	

NED. BANK 16 Sept. 1924. Voornaamste posten in 000.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
16 Sept. '24	531.511	11.810	967.447	32.771	342.678	54
9 " '24	531.511	11.642	977.381	39.341	339.210	53
2 " '24	531.511	11.739	999.206	45.708	333.669	52
25 Aug. '24	531.511	11.834	945.735	52.764	343.047	54
18 " '24	531.511	11.499	952.934	55.645	340.696	54
11 " '24	531.511	11.178	963.973	55.104	338.275	53
4 " '24	531.511	10.925	982.452	45.697	336.208	53
17 Sept. '23	581.789	10.333	965.570	36.365	391.048	59
18 Sept. '22	605.955	8.902	966.944	23.452	416.037	62
25 Juli '14	162.114	8.228	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Hervan Schatkist-promessen rechtstreeks	Belee-ningen	Papier op het buiten-land	Diverse reke-ningen ¹⁾
16 Sept. 1924	173.414	46.000	157.339	47.608	96.292
9 " 1924	170.252	44.000	157.657	56.358	103.022
2 " 1924	166.626	38.000	183.887	58.296	108.120
25 Aug. 1924	129.930	—	177.296	67.434	108.112
18 " 1924	69.072	—	180.707	69.072	110.610
11 " 1924	137.083	—	186.783	76.006	103.528
4 " 1924	138.819	—	193.892	93.694	85.956
17 Sept. 1923	166.243	22.000	136.789	53.290	66.532
18 Sept. 1922	181.727	36.000	110.250	72.473	20.199
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	8 Sept. 1924	15 Sept. 1924
Saldo bij Nederl. Bank..	—	—
Saldo bij betaalmeesters..	f 6.863.494,91	f 6.847.655,87
Voorschot op ult. Aug. 1924 aan de gemeenten op voor haar door Rijk te heffen gem. ink.bel. en opcenten op Rijksink.bel.	„ 40.792.259,05	„ 81.795.629,60
Voorsch. aan de koloniën	„ 105.007.268,66	„ 109.634.598,51
Voorsch. a. h. buitenland	„ 217.120.012,16	„ 217.293.435,53
Uitbetal. aan rek.houders v. d. postch.- en giro-d. Daggeldleeningen tegen onderp. v. schatk.papier	„ 123.202.788,28	„ 123.688.773,53
Verplichtingen.		
Voorsch. door de Ned. Bank Schatkistbilj. in omloop ¹⁾	f 14.865.848,94	f 11.100.254,66
Schatkistprom. in omloop	„ 206.143.000,—	„ 206.143.000,—
Waarv. direct bij Ned. Bk. Zilverbons (met inbegrip v. de bedragen bij de betaalmeesters in kas).....	„ 44.000.000,—	„ 46.000.000,—
Door den Postch.- en Giro-dienst in 's Rijks Schatkist gestort deel v. h. tegoed van den dienst..	„ 28.666.930,—	„ 28.719.290,—
1) Waarvan f 37.056.000 vervallen op of na 1 April 1927.	„ 106.558.196,53	„ 106.558.196,53

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

De Minister van Koloniën maakt bekend:

	6 Sept. 1924	13 Sept. 1924
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-I.	f 92.422.784,22	f 95.797.000,—
Ind. Schatk.prom. in om-l.	„ 102.475.000,—	„ 96.600.000,—
Voorsch. Jav. Bk. aan N.-I.	„ 500.000,—	„ 1.600.000,—
Tegoed van N.-I. bij De Javasche Bank.	„ —	„ —
Muntbiljetten in omloop.	„ 45.400.000,—	„ 45.100.000,—
Ten voordeele v. N.-I. ge-boekt beleggingsgeld v. h. N.-I. muntfonds....	„ 5.955.000,—	„ 5.955.000,—
Totaal	f 246.752.784,22	f 245.052.000,—

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circu-latie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. reke-ningen ¹⁾
9 Aug. 1924...	1.169	1.534	718	1.091	381
2 " 1924..	1.174	1.605	727	1.101	381
26 Juli 1924..	1.168	1.384	964	1.103	375
19 " 1924..	1.155	1.392	853	1.105	374
11 Aug. 1923..	1.180	1.732	800	1.181	427
25 Juli 1914...	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
13 Spt. 1924	219.750	—	267.500	109.500	144.350
6 " 1924	220.500	—	267.500	103.000	146.400
30 Aug. 1924	215.750	—	262.500	100.000	143.250
9 Aug. 1924	146.062	64.580	262.628	88.936	141.099
2 " 1924	154.105	64.823	255.848	107.369	147.072
26 Juli 1924	146.547	64.783	253.295	95.628	142.253
19 " 1924	145.903	64.846	256.053	91.186	142.096
15 Spt. 1923	160.860	60.921	264.986	134.080	142.515
16 Spt. 1922	147.722	54.233	270.644	105.641	127.327
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaald.	Belee-ningen	Voor-schotten a/h. Gou-vernem.	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
13 Spt. 1924	—	153.370	—	1.600	***	58
6 " 1924	—	149.060	—	500	***	60
30 Aug. 1924	—	147.040	—	2.300 ³⁾	***	60
9 Aug. 1924	37.568	25.255	60.930	549	26.643	60
2 " 1924	36.500	24.779	67.176	8.498 ³⁾	25.318	60
26 Juli 1924	36.524	24.775	65.387	4.718 ³⁾	21.735	61
19 " 1924	37.463	23.835	69.341	7.534	20.228	61
15 Spt. 1923	38.174	34.841	95.588	7.980 ³⁾	31.439	56
16 Spt. 1922	37.306	33.351	103.283	38.517 ³⁾	24.417	54
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis $\frac{2}{5}$ metaaldekking. 3) Creditsaldo.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
10 Sept. 1924	128.424	124.732	288.761	27.000	244.517
3 " 1924	128.403	125.725	289.435	27.000	245.173
27 Aug. 1924	128.315	125.372	288.719	27.000	244.559
20 " 1924	128.316	125.119	291.362	27.000	247.456
12 " 1924	128.308	129.034	295.578	27.000	251.841
6 " 1924	128.309	127.106	298.825	27.000	255.244
12 Sept. 1923	127.648	124.091	285.312	27.000	240.834
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
10 Sept. '24	40.758	76.320	10.842	111.396	23.442	19,17
3 " '24	43.658	77.481	10.396	114.897	22.427	17,90
27 Aug. '24	40.998	76.904	17.042	105.392	22.693	18,53
20 " '24	42.468	78.317	15.635	109.974	22.917	18,26
12 " '24	42.857	75.410	13.406	108.796	22.031	18,03
6 " '24	43.242	78.137	13.311	110.936	20.951	16,86
12 Sept. '23	47.040	70.166	15.752	106.509	23.308	19,06
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het buitenland	Zilver	Te goed in het buitenland	Buit. gew. voorsch. a/d. Staat
11 Sept. '24	5.543.904	1.864.321	300.923	567.875	23.000.000
4 " '24	5.543.855	1.864.321	300.775	567.617	23.100.000
28 Aug. '24	5.543.801	1.864.321	300.667	567.079	22.800.000
21 " '24	5.543.763	1.864.321	300.554	567.583	22.900.000
14 " '24	5.543.744	1.864.321	300.409	567.528	22.900.000
13 Sept. '23	5.538.161	1.864.345	294.647	581.126	23.800.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Belee-ningen	Circulatie	Rekg. Courant	
					Parti-culieren	Staat
3.992.063	9.039	2.834.503	40.314.545	1.775.290	13.005	
5.123.896	9.058	2.695.277	40.399.150	1.907.169	15.680	
4.406.044	9.058	2.703.664	40.034.484	1.983.652	16.146	
4.393.003	9.172	2.734.007	40.250.926	1.916.790	12.988	
4.510.090	9.174	2.739.388	40.399.968	2.037.112	12.090	
2.259.622	18.345	2.134.610	37.703.655	1.927.467	26.378	
1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Goudmark
/miljoenen Rentenmark/triljoenen Papiermark.

Data	Metaal	Daarv. Goud	Waarv. b. buitl. circ.bkn ¹⁾	Wissels		
				Totaal	Handels-wissels ²⁾	Schatkist-papier
6 Sept. '24	549	528	89	1.898	1.898	—
30 Aug. '24	536	516	77	1.861	1.861	—
23 „ '24	533	507	68	1.737	1.737	—
15 „ '24	522	498	59	1.826	1.826	—
7 „ '24	516	491	51	1.800	1.800	—
31 Juli '24	510	484	45	1.798	1.798	—
7 Sept. '23	0,020 ³⁾	490	11	1.850 ²⁾	278 ²⁾	1.571 ²⁾
23 Juli '14	1.691	1.357	—	751	751	—

Data als boven.	Beleeningen ⁴⁾	Renten-bank-scheine in kas	Diverse activa	Circulatie	Regg. Courant		Opge-nomen bij de Renten-bank
					Partic. ⁵⁾	Rijken Staat ⁶⁾	
	44	275	938	1.376	359	297	800
	60	237	921	1.392	298	264	800
	35	390	914	1.129	371	453	800
	56	344	940	1.172	335	534	800
	55	304	993	1.201	356	443	800
	62	268	973	1.211	290	453	800
	9 ²⁾	—	370 ²⁾	1.182 ²⁾	572 ²⁾	309 ²⁾	—
	—	—	—	1,891	944	—	—

¹⁾ Onbelast. ²⁾ In biljoenen. ³⁾ Waarv. in Rentenmark: 31 Juli 973; 7 Aug. 955; 15 Aug. 946; 23 Aug. 952; 30 Aug. 1.052; 6 Sept. 1.081.
⁴⁾ Idem zelfde data: 49; 43; 45; 25; 45; 33.
⁵⁾ Idem: 139; 165; 164; 161; 145; 161.
⁶⁾ Idem: 114; 129; 176; 200; 108; 126.

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van te-goed in h. buitl.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Voor-schot aan den Staat	Circulatie
11 Sept. '24	354.260	84.653	480.000	1742.134	5.250.000	7.614.518
4 „ '24	353.992	84.653	480.000	1771.247	5.250.000	7.628.010
28 Aug. '24	353.821	84.653	480.000	1753.925	5.250.000	7.640.931
21 „ '24	353.778	84.653	480.000	1698.098	5.250.000	7.625.087
12 „ '24	352.783	84.653	480.000	1714.170	5.250.000	7.705.287
13 Sept. '23	347.623	84.653	480.000	1320.278	5.300.000	7.139.546

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circula-tie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitl.		
27 Aug. '24	3.115.267	2.102.934	—	87.116	1.740.709
20 „ '24	3.126.648	2.115.561	—	86.300	1.738.057
13 „ '24	3.144.425	2.113.139	—	89.012	1.752.025
6 „ '24	3.125.740	2.115.214	—	103.309	1.756.014
30 Juli '24	3.154.905	2.123.779	—	105.093	1.761.569
29 Aug. '23	3.120.989	2.110.468	—	80.245	2.224.760

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
27 Aug. '24	311.849	2.150.364	112.014	80,1	82,3
20 „ '24	285.008	2.157.648	112.009	80,1	82,5
13 „ '24	284.227	2.165.502	111.867	80,2	82,5
6 „ '24	295.735	2.159.656	111.493	79,8	82,5
30 Juli '24	318.336	2.164.795	111.487	80,4	83,0
29 Aug. '23	989.003	1.907.582	109.751	75,5	77,5

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad munt-materiaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
20 Aug. '24	747	17.518.610	1.595.677	17.065.658	4.551.441
13 „ '24	747	17.435.715	1.617.623	17.074.366	4.553.538
6 „ '24	747	17.330.085	1.595.284	16.909.751	4.523.041
30 Juli '24	747	17.252.015	1.590.684	16.820.618	4.491.956
23 „ '24	747	17.158.750	1.569.101	16.724.932	4.489.661
22 Aug. '23	769	16.211.346	1.340.529	15.003.020	3.981.112

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 15 September 1924.

Zoolang de verschillende vraagstukken van binnen- en buitenlandse politiek nog niet volkomen geregeld zijn, blijft de beurs in de verschillende centra een toon van matheid behouden, behalve in die gevallen, waar bijzondere aanleiding tot activiteit bestaat of waar de omstandigheden de speculatie prikkelen. Voornamelijk te Berlijn is dit het geval, zooals de achter ons liggende week opnieuw heeft bewezen. De loop van zaken was thans echter wel geheel tegengesteld aan dien van de vorige berichtperiode. Op de ongebreidelde hausse in allerlei obligaties is thans een scherpe reactie gevolgd, welke de gehele beurs heeft medegesleept. Eigenaardig is het wel, dat dit is geschied, zonder dat nieuwe feiten omtrent de mogelijkheid van valorisatie bekend zijn geworden. Nog steeds worden de ontkenningen van regeeringszijde door de verschillende groepen ter beurze naar eigen interpretatie vertolkt, doch, naar het schijnt, is het publiek in breede lagen toch wel iets sceptischer geworden. Het is althans niet geneigd zonder enig nadenken de betrekkelijk hoge koersen te betalen, welke de verkoopers voor de aangeboden obligaties verlangen. Bovendien is hiermede toch steeds vrij omvangrijk kapitaal gemoeid, omdat de handel, zooals vroeger reeds hier ter plaatse uiteengezet, alleen geschiedt in posten van een miljoen stuks. Het is waarschijnlijk, dat ook zonder de aarzelende houding van het publiek ten slotte toch een teruggang van het sterk opgedreven koerspeil van staatsobligaties zou hebben plaats gevonden, doch thans is de teruggaande beweging hierdoor versterkt geworden. Het onmiddellijk gevolg is tevens geweest een daling op de aandelenmarkt, waar realisaties zijn voorgekomen, om de verliezen op de verkochte obligaties te kunnen dekken. Bovendien heeft de publicatie van enkele goudbalansen den druk op de aandelenmarkt nog versterkt. In het bijzonder was het de bekendmaking van de A. G. für Petroleum-Industrie, wier aandelen worden afgeschreven in de verhouding van 50:1, welke de vrees voor verdere drastische maatregelen in de industriele en handelswereld te voorschijn heeft geroepen. Zoo is het te verklaren, dat de beurs gedurende het grootste gedeelte van de berichtperiode een zeer lusteloos aanzien heeft gehad. Weliswaar kon tegen het slot een lichte verbetering intreden, doch de levendigheid van de vorige week kon hierdoor toch niet terugkeeren. Dit was te minder het geval, omdat de onderhandelingen inzake de Duitse herstellencing het stadium der voorbereiding nog steeds niet hebben verlaten. Toch is de tendens gaandeweg iets minder gedrukt geworden, toen de berichten omtrent groote Amerikaanse credieten aan de Duitse nijverheid meer tastbaren vorm hebben aangenomen.

Te Parijs is de fondsenmarkt gebukt gegaan onder de voorbereidingen van verschillenden aard, welke de regering thans treft. Allereerst schijnt men energie te zien aan de duurte te willen grijpen. Wellicht zullen de onderhandelingen met de verschillende arbeiders-vereeningen, coöperaties, Kamers van Koophandel, enz. een minder vlót verloop krijgen, nu de indexcijfers per einde Augustus een lichte daling, van 491 tot 487, hebben aangetoond. De overheid zal zich uit den aard der zaak hierop wenschen te baseeren, waartegenover echter kan worden gesteld, dat niet alleen de iets verlaagde groothandelsprijzen nog niet algemeen hebben kunnen doorwerken, doch dat bovendien het indexcijfer voor den kleinhandel in het tijdsverloop van einde Juli tot einde Augustus van 360 tot 366 is gestegen. Bovendien is het waarschijnlijk, dat nog duurder tijden in aantocht zijn, nu ook in Frankrijk de graanoogst is mislukt en het land dus aanmerkelijke voorraden duur graan zal hebben in te voeren. Een steun voor de beurs is niet daarentegen geweest, dat het Morgan-syndicaat zich bereid heeft verklaard het crediet ten behoeve van den wisselkoers, groot \$ 100 miljoen, te verlenen. Ook de geruchten, dat onderhandelingen worden gevoerd omtrent een groote Amerikaanse leening aan Frankrijk, heeft tot een opgewekte houding bijgedragen, al dienen deze geruchten nog te worden bevestigd. Aan den anderen kant heeft de maatregel van de Bank van Frankrijk, tot verhooging van de rente voor beleeningen op fondsen, eenige onrust gewekt. Men vermoedt, dat de leiding van de circulatie-instelling hiertoe is overgegaan om te beletten, dat door het ouderbrengen van fondsen bij de centrale instelling gelden worden verkregen om buitenlandsche betaalmiddelen te kopen. Het is waarschijnlijk, dat de directie aanwijzingen in deze richting heeft opgemerkt, omdat de toeneming van de portefeulle (waarin alleen in de afgelopen week een scherpe vermindering op te merken is geweest) eerder tot een discontoverhoging aanleiding zou hebben gegeven.

Te Londen is de beurs niet ongeanimeerd, doch, aan den anderen kant, ook niet bepaald vast van toon geweest. De debatten omtrent de wenschelijkheid van een herstel van het Duitsche bedrijfsleven hebben veel van het enthousiasme voor de Dawes-plannen weggenomen. Het is in de eerste plaats de staalindustrie en vervolgens de steenkoolnijverheid, welke klaarblijkelijk eenige vrees voor de toekomst koesteren. Overigens worden dergelijke overwegingen niet alleen in Engeland aangetroffen. Ook Canada schijnt te vreezen, dat de Duitsche „dumping”-methoden weder toegepast zullen worden en vanuit Denemarken zijn gelijkkluidende stemmen vernomen. Het behoeft geen betoog, dat de fondsenmarkt hiervoor uiterst gevoelig is, hoewel men in de City over het algemeen niet gelooft, dat de pessimistische verwachtingen bewaarheid zullen worden. Men acht het niet onwaarschijnlijk, dat tijdelijk de uitgifte van de Duitsche herstellende eenigen stimulans zal kunnen veroorzaken — omdat een aanmerkelijk deel dier leening in Duitschland zal worden besteed — doch dat op den duur het eventueel verbroken evenwicht weder zal worden hersteld.

Te New York heeft een kalme, doch vaste stemming de verhand behouden. De berichten uit de staalnijverheid luiden iets gunstiger. Ook de staat van onuitgevoerde orders der Steeltrust, welke per einde Augustus een, zij het lichte, toeneming te aanschouwen heeft gegeven, heeft er toe bijgedragen het vertrouwen in de naaste toekomst weder te doen opleven. Hierbij heeft zich de toestand op de graanmarkt gevoegd. Het mislukken van den oogst in de meeste landen van Europa heeft een zoodanige prijsverbetering van landbouwgewassen ten gevolge gehad, dat de farmers in geheel andere conditie zijn gekomen, zoodat de nijverheid weder op een grooter afzetgebied in het eigen land zal kunnen rekenen. De keerzijde van de medaille is hier, dat de goudstroom naar de Unie thans nog grooter proporties zal gaan aannemen, waardoor de toch reeds zoo moeilijke problemen van verdeeling van het gele metaal nog ingewikkelder kunnen worden. Doch hiermede heeft de beurs zich voor het oogenblik niet bezig gehouden.

Ten oorzake, waar men zich niet rechtstreeks met allerlei moeilijke internationale vraagstukken bezig heeft te houden, doch meer het geheel van den geleidelijken vooruitgang overziet, heeft de markt over het algemeen een opgewekt, hoewel niet zeer levendig verloop gehad. De geldmarkt heeft er toe bijgedragen het animo voor beleggingsfondsen gaande te houden, waardoor deze dan ook over de geheele linie opnieuw fractioneële verbeteringen konden behalen.

	8 Sept.	12 Sept.	15 Sept.	Rijzing of daling
6 % Nederland 1922	100 1/8	100 3/8	100 9/16	+ 1/16
5 % „ „ 1918	90	99 1/16	90 1/16	+ 1/16
4 1/2 % „ „ 1916	90 7/8	90 1/2	90 1/2	— 1/8
4 % „ „ 1916	82 1/16	82 1/2	82 1/16	+ 1/16
3 1/2 % „ „	74 15/16	75 3/8	75	+ 1/16
3 % „ „	66 5/8	67	66 1/2	+ 1/16
2 1/2 % Cert. N. W. S.	53 9/16	53	—	— 9/16
7 % Oost-Indië 1921	102 1/2	101 1/2	101 1/8	— 9/16
6 % „ „ 1919	98 1/16	98 9/16	98 9/16	+ 1/16
5 % „ „ 1915	93	93 3/4	93 3/4	+ 3/16
5 % Rusland 1906	4 5/16	4 1/2	4 1/4	+ 1/16
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5 1/16	5 1/16	5 1/8	+ 1/16
4 % Japan 1899	60 1/2	60 1/2	—	—
5 % Brazilië 1895	48 1/8	48 1/2	48 3/8	+ 1/16
8 % San Paulo 1921	93 7/8	94 1/2	—	+ 1/8
6 % Amsterdams 1920	100 1/16	—	—	—
7 % Rotterdam 1920	102 1/8	102 1/16	102 1/8	—

Ook de aandelenmarkt was gunstig gedisponeerd, ofschoon alleen tegen het einde der berichtperiode iets ruimer handel kon worden geconstateerd. Bankaandelen, die ven op onveranderd niveau. Aandelen in binnenlandsche industriele ondernemingen echter konden sterker de aandacht trekken, dan sinds lang het geval is geweest. Hier is de vraag vrij sterk gegroeid, waartegenover echter geen aanbod van betekenis kon worden opgemerkt.

Van handelsvennootschappen bevonden zich voornamelijk aandelen Compania in het centrum der belangstelling. Eenige weken geleden waren hier reeds omvangrijke bonafide kooporders op te merken geweest, welke beweging thans door den herbeopshandel en een gedeelte van het publiek is overgenomen. Naar men ter beurze onderstelt, hebben de hooge graanprijzen hier invloed uitgeoefend, hoewel geenerlei definitief bericht omtrent een gunstigen gang van zaken gepubliceerd is geworden.

De suikermarkt daarentegen was eerder iets in reactie, nu het minder natte weder van de laatste dagen de vooruitzichten voor den bietsuikeroogst iets heeft verbeterd.

Hierdoor hebben noch de hooge Cubanoteeringen, noch de verhooging van den verkoopprijs door de V. I. S. P. sterken invloed kunnen uitoefenen.

Ook de petroleumafdeling was gedrukt in verband met de minder gunstige positie op de markt voor het ruwe product.

Rubberaandelen bleken goed gevraagd als gevolg van de mededeeling, dat Amerika weder als koper in de markt is getreden, waarop de voorverkoop van verschillende maatschappijen ten overvloede hebben gewezen.

Tabaksaandelen hebben zich vooral in de laatste dagen der berichtswijk kunnen herstellen, eensdeels in het vooruitzicht op de aanstaande inschrijving van Sumatratabak, anderdeels als gevolg van de goede prijzen, op de jongste Java-inschrijving besteed.

	8 Sept.	12 Sept.	15 Sept.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	133 3/4	133 3/4	133 3/4	—
Incasso Bank	100 1/2	—	100 1/2	— 1/8
Koloniale Bank	183 3/4	181 1/2	183 3/8	— 1/8
Ned. Handel-Mij. cert. v. a. a. d.	131 1/2	—	131 1/2	—
Rotterd. Bankvereniging	84	84	84	—
Van Berkel's Patent	56 1/2	56 1/2	56 1/2	—
Gouda Kaarsen	14 1/2	13 1/2	15 1/2	+ 1 1/2
Holl. Draad- en Kabelfabriek	51 7/8	49 1/2	50	— 1 7/8
A. Jurgens' Ver. Fabr. g. a. a. d.	66 1/2	65 7/8	65 1/8	— 7/8
„ „ „ pr. a. a. d.	69 3/4	69 3/8	69 3/8	— 3/8
Leerdam Glasfabrieken	25 3/4	—	26	+ 1/4
Philips' Gloeilampenfabriek	336 1/4	331 1/2	331 1/2	— 4 3/4
Vereenigde Blikfabrieken	95 1/2	96	—	+ 1/2
Vereen. Chemische Fabrieken	43 1/2	46	47	+ 3 1/2
Compania Mercantil Argent.	24	25	28 11/16	+ 4 11/16
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	176 3/8	173 3/4	174 3/4	— 2 3/8
Handelsverg. Amsterdam	456 3/4	440	451 1/2	— 5 1/4
Handelsverg. Reiss & Co.	34 1/2	—	—	—
Int. Crediet- en Handelsverg. Rotterdam	195 1/2	196 1/2	197	+ 1 1/2
Linde Teves & Stokvis	87 1/4	87	87 1/2	+ 1/4
Redjang Lebonng Mij. n. b.	208	205 1/2	206 1/2	— 1 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	172	166 3/4	167	— 5
Kon. Petroleum-Mij	333 1/8	333 1/8	332 1/2	— 1 3/8
Phoenix Oil	98	98 3/4	98 3/4	+ 3/4
Amsterdam-Rubber-Mij.	149 3/8	150	152 3/4	+ 3 1/8
Kendeng Lemboe	176 1/4	173	177 1/2	+ 1 1/4
Oost-Java-Rubber-Mij.	227	229 1/2	234 3/4	+ 7 3/4
Deli-Batavia Tabak Mij.	324	312 3/4	321	— 3
Deli-Maatschappij	384	375 1/4	382 1/8	— 1 3/8
Senembah-Maatschappij	349 1/4	340 3/4	344	— 5 1/4

De scheepvaartmarkt was stil en eenigszins door winstnemingen gedrukt.

	8 Sept.	12 Sept.	15 Sept.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	91 1/4	89 1/2	90 3/4	— 1/2
„ „ „ gem. eig.	75	71 3/4	74 1/2	— 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	31 1/2	29	30 1/2	— 1 1/2
Java-China-Japan-Lijn	104 3/4	102	101 1/2	— 3 1/4
Kon. Hollandsche Lloyd	6 1/8	6 1/2	6 1/2	— 5/8
Kon. Ned. Stoomb. Mij.	83 3/4	80 1/2	81 3/4	— 1 1/2
Konink. Paketvaart-Mij.	137 1/4	137 1/4	140	+ 2 3/4
Maatschappij Zeevaart	86	83	87	+ 1
Nederl. Scheepvaart-Unie	128 3/8	126 1/4	127	— 1 5/8
Nievelt Goudriaan	102	101	104	+ 2
Rotterdamsche Lloyd	129 3/4	127 1/2	130	+ 1/2
Stoomv.-Mij. „Nederland”	154 1/4	152 1/2	154 1/2	+ 1/4
„ „ „ Noordzee	26 1/4	27 1/4	—	+ 1

De Amerikaansche markt bewoog zich in overeenstemming met die van New York, waarbij de dollarkoers ook invloed heeft uitgeoefend.

	8 Sept.	12 Sept.	15 Sept.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	77	77 1/8	76 9/16	— 7/16
Anaconda Copper	80 1/4	81	80 1/2	+ 1/4
Studebaker Corp.	103 7/8	103	103 9/16	— 9/16
Un. States Steel Corp.	113	113 1/8	113 15/16	+ 15/16
Atchison Topeka	108 3/8	107 3/4	108 1/2	+ 1/8
Erie	30 1/2	29 1/8	—	— 1 3/8
Southern Pacific	100 7/8	99 7/8	—	— 1
Union Pacific	148	148 1/8	148	—
Int. Merc. Marine orig. gew.	10 15/16	10 15/16	11	+ 1/16
„ „ „ „ „ pref.	41 1/8	41 7/8	41 9/16	+ 7/16

De geldmarkt is iets stroever geworden, voor een deel als gevolg van de voorbereidingen op de storting voor de Indische leening. Prolongatie noteerde op den laatsten dag der berichtswijk 3 na 3 1/2 pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 16 September 1924.

Al was de stemming aan de graanmarkt deze week nog al veranderlijk, de vaste ondertoon is toch steeds blijven bestaan en de prijsverhoogingen voor broodgraan op 15 September aan de Noord-Amerikaansche markten zullen wel tot verdere vaste markten in Europa leiden. De wisselende stemmingen in den loop der week werden vooral weder veroorzaakt door weerberichten. In Europa bleef de weersgesteldheid zeer ongunstig voor het binnenhalen der graanoogsten en eerst de allerlaatste dagen is eenige verbetering ingetreden, die, als zij niet te kort duurt, het misschien nog mogelijk zal maken, dat de uitkomst iets minder ongunstig zal zijn, dan zij zich tot nog toe laat aanzien. Dat reeds zeer groote schade is aangericht, staat wel vast en blijkt wel uit den toestand, waarin in Duitschland, Nederland, België en Engeland de nieuwe tarwe ter markt komt. In zeer vele gevallen is zij tot menscheijk voedsel geheel ongeschikt en daar ook een groot gedeelte der haver nog op het veld staat, heeft ook deze graansoort veel geleden. Droger weder zou wel eenige verbetering kunnen brengen, maar in geheel West-Europa is veel graan reeds onherstelbaar bedorven en in ieder geval zal ook na beter weder de kwaliteit van het graan, dat aan den regen is blootgesteld geweest, onbevredigend zijn. Groot was in Duitschland nog in de eerste dagen der week de vraag naar tarwe en rogge en in snel tempo zijn daar de omvangrijke inkoopten voortgezet. Ook Frankrijk, waar in het Noorden, over een gebied, dat 25 pCt. van de Fransche tarwe voortbrengt, de regen heeft huisgehouden, is eindelijk sterk als koper van Noord- en Zuid-Amerikaansche tarwe opgetreden en kocht ook Australische soorten, terwijl bovendien Italië meer inkoopten deed. In Engeland was de vraag niet steeds omvangrijk, doch de groote belangstelling voor tarwe op het vasteland leidde toch ook daar tot vermeerdering van den omzet. België en Nederland deden flinke inkoopten van tarwe, gesteund door de sterke Deutsche vraag. Dat in Engeland aanvankelijk de ondernemingslust niet zeer groot was, was het gevolg van de uitstekende resultaten van den tarweoogst der Vereenigde Staten, die bevestigd werden door het op 9 September gepubliceerde maandrapport per 1 September van het Ministerie van Landbouw te Washington. Dit rapport raamde de opbrengst der zomertarwe op 247 miljoen bushels, wat nog iets meer was dan de hoogste particuliere raming. Tezamen met de wintertarwe heeft nu de oogst der Vereenigde Staten 51 miljoen bushels of circa 6½ pCt. meer tarwe opgebracht dan in 1923. De aanvoeren van wintertarwe aan de markten der Vereenigde Staten waren deze week wat kleiner dan de zeer groote hoeveelheden der voorafgaande weken, doch de afname werd goedgemaakt door ruimer aanvoer van nieuwe zomertarwe. Daarbij kwam, dat in Argentinië, waar men zich ernstig ongerust maakte over tekort aan neerslag, aan de droogte een einde kwam en dat algemeen gerekend werd op een belangrijk grootere opbrengst in Canada dan de 282 miljoen bushels, waarop op 1 Augustus de Canadeesche tarweoogst officieel was geraamd. Ondanks de groote Europeesche vraag, was dan ook de markt niet zeer vast. Verdere prijsverhoogingen bleven te Chicago en Winnipeg althans uit, in Argentinië daalden de prijzen van 8 tot 10 September 15 à 30 centavos per 100 KG. en in Europa was tarwe wat goedkoper te koop.

Daarop volgde echter de publicatie van de officieele Canadeesche oogstraming, die veel minder optimistisch bleek te zijn dan men vrijwel algemeen had verwacht. Slechts met 10 miljoen bushels was de raming van 1 Augustus verhoogd. Zij bedroeg nu 292 miljoen bushels voor geheel Canada tegen een opbrengst van 464 miljoen in 1923. Steeds was den laatsten tijd sprake geweest van een zeer sterke verbetering der Canadeesche vooruitzichten en de particuliere schattingen liepen tot 350 miljoen bushels en zelfs nog meer. De officieele cijfers betekenden dus een sterke teleurstelling en dadelijk trad aan alle tarwemarkten een sterke prijsstijging in. In Europa reageerden vooral de Engelsche markten met groote zaken tot hogere prijzen. Aan de ladingmarkt trokken vooral Britsch-Indische en Australische tarwe de aandacht benevens witte tarwe van de Amerikaansche Westkust, doch ook hardwinter en Platatarwe werden gekocht, terwijl van den handel in parcels naast de genoemde soorten Manitoba's een zeer groot gedeelte uitmaakten. Ook het vasteland bleef flinken kooplust toonen, die wat Nederland en Duitschland en in mindere mate ook België betreft, echter afnam, toen kort daarna eenige reactie aan de Noord-Amerikaansche markten intrad. Voor rogge, die in de eerste helft der week in Nederland en Duitschland nog sterk was gekocht, was de

kooplust reeds eerder afgenomen, toen uit de Vereenigde Staten, eigenlijk het eenige tegenwoordige exportland van rogge, voortdurend hogere prijzen werden gevraagd. Aanbod uit de tweede hand van houders, die van de prijsverhoging wenschten te profiteeren en daartoe belangrijk beneden Amerikaansche pariteit offereerden, leidde tot sterke afname van de directe zaken uit Amerika. De roggemarkt te Chicago bleef echter vast en het slot op 15 September was ruim 8 dollarcent per 56 lbs. (circa 8 pCt.) hooger dan op den 8sten. Voor tarwe bedroeg de verhooging 6 à 7 cent per 60 lbs. en te Winnipeg eveneens ongeveer 7 cent. In Argentinië zijn ondanks den gevallen regen de klachten over droogte nog niet geheel verstomd. De regen schijnt niet voldoende en evenmin algemeen genoeg te zijn geweest en de prijsdaling van het begin der week is later, ook wegens het Noord-Amerikaansche voorbeeld, reeds spoedig weer geheel ingehaald. De slotnoteringen te Buenos Aires en Rosario op 15 September waren voor September 5 à 10, voor November 30 centavos per 100 KG. hooger dan op den 8sten.

De verdere ontwikkeling van den Argentijnschen tarweoogst is voor het geheele verloop der tarwemarkt van zeer groote betekenis. Reeds langen tijd leiden berekeningen van de waarschijnlijke tarwevoorraden voor het seizoen 1924/1925 tot de conclusie, dat de overschotten der uitvoerlanden de behoefte der invoerlanden nauwelijks zullen overtreffen. Eenige ontspanning werd teweeggebracht door de zeer goede oogstresultaten in de Vereenigde Staten en de betere vooruitzichten in Canada. Daarna kwam echter het slechte weder in West-Europa en ten slotte de tegenvaller in de officieele raming van den Canadeeschen tarweoogst. Wanneer nu ook nog Argentinië teleurstelt, dan ziet het er naar uit, dat de vraag het aanbod zal gaan overtreffen. Bij de berekeningen van de overschotten der uitvoerlanden werd steeds gerekend op een flinken oogst in Argentinië, omdat eenige procenten meer was uitgezaaid dan in het vorige jaar en omdat aanvankelijk de vooruitzichten voor de nieuwe tarwe uitstekend waren. Indien dus de droogte werkelijk den Argentijnschen oogst mocht doen tegenvallen, dan zal het zeer bezwaarlijk zijn, daarvoor elders compensatie te vinden, ondanks het gunstige weder voor de in Britsch-Indië te velde staande gewassen, van welke wel slagen steeds in hooge mate de hoeveelheid van den Britsch-Indischen tarweuitvoer afhankelijk is en ondanks de uitstekende vooruitzichten voor den tarweoogst in Australië, waar kans bestaat op een opbrengst van 20 miljoen quarters tegen 16 miljoen in 1923. Het moet echter nog eenige maanden duren, vóór de Australische tarwe geoogst wordt. Daarbij is ook in de Europeesche landen, die gewoonlijk tarwe exporteeren, de kans op groter uitvoer niet toegenomen. Uit Rusland zijn de berichten nog steeds niet duidelijk, doch veel uitvoer zal toch zeker niet mogelijk zijn. Ook Roemenië heeft blijkbaar geen groot overschot en in Zuid-Slavië is volgens de laatste berichten de tarwe-opbrengst ook al kleiner, dan onlangs werd geschat. Dat Hongarije minder tarwe heeft voortgebracht dan in 1923, hebben wij vroeger reeds gemeld en de Poolse graanoogst is ongeveer 30 pCt. kleiner dan in het vorige jaar, zoodat ook daar niet veel voor uitvoer beschikbaar is. Daarbij komt dan de grootere behoefte der invoerlanden dan in 1923/24. Dit alles geldt zoowel voor tarwe als ook voor rogge. De roggemarkt is in de Vereenigde Staten zeer goed, doch Canada heeft ook van rogge een veel geringere opbrengst dan in het vorige jaar, terwijl Rusland zeker niet de rol van groot exportland kan vervullen, waartoe het in het vorige jaar tot zoo veler verrassing in staat bleek. Factoren, die wijzen op lagere prijzen voor broodgraan in de naaste toekomst zijn dus moeilijk te vinden, al zullen de hooge prijzen zeker nu en dan wel eens leiden tot dringend aanbod, zooals zich onlangs voordeed bij de nieuwe hardwinter tarwe der Vereenigde Staten, met eenigen druk op den prijs. Dat zich in Canada dit verschijnsel zal herhalen, als binnenkort de nieuwe tarwe daar geregeld ter markt komt, is minder waarschijnlijk geworden, nu een consortium van Canadeesche banken een crediet van 25 miljoen dollar beschikbaar heeft gesteld voor de betaling van een voorschot van \$ 1,— per bushel aan die Canadeesche tarweverbouwers, die bij de pools zijn aangesloten. Het tempo van de aanvoeren der Canadeesche tarwe zal daardoor allicht worden vertraagd. Ten slotte mag niet onvermeld blijven, dat meer en meer waarschijnlijk wordt, dat Oost-Azië weder flink als importeur van tarwe zal optreden. Nadat kort geleden nog slechts gewezen werd op teleurstellende tarwe-opbrengsten in Mantsjoerije en China, met kans op verkoop van tarwe naar de Chineesche markten, doch niet gerekend werd met Japan, begint Japan nu ook meer belangstelling voor tarwe-invoer te toonen, omdat

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe	Mais	Haver	Tarwe	Mais	Lijnzaad
	Sept.	Sept.	Sept.	Oct.	Oct.	Oct.
13 Spt.'24	126 $\frac{3}{8}$	120	49 $\frac{1}{8}$	15,10	10,55	23,05
6 „ '24	122 $\frac{1}{8}$	117 $\frac{7}{8}$	48 $\frac{1}{8}$	14,80	10,50	22,75
13 Spt.'23	99 $\frac{7}{8}$	84 $\frac{3}{8}$	38 $\frac{3}{8}$	11,50	8,75	22,75
13 Spt.'22	99 $\frac{1}{2}$	62 $\frac{1}{2}$	34 $\frac{7}{8}$	11,25	7,95	18,35
13 Spt.'21	128 $\frac{3}{8}$	54	37	17,85	8,95	22,35
20 Juli '14	82	56 $\frac{1}{8}$	36 $\frac{1}{8}$	9,40	5,38	13,70

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	15 Sept.	8 Sept.	17 Sept.
	1924	1924	1923
Tarwe*	15,50	14,50	12,50
Rogge (No. 2 Western) .. 1	14,—	13,—	9,—
Mais (La Plata)	230,—	226,—	190,—
Gerst (48 lb. malting) ... 2	292,—	295,—	170,—
Haver (38 lb. white clipp.) ¹	15,— ⁵⁾	15 $\frac{1}{2}$ ⁵⁾	10,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹	15,—	14,60	11,75
Lijnzaad (La Plata) .... ³	471,—	455,—	438,—

¹⁾ per 100 KG. ²⁾ per 2000 KG. ³⁾ per 1960 KG.

*No. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴⁾ Donaugerst. ⁵⁾ Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	7/13 Sept.	Sedert	Overeenk.	7/13 Sept.	Sedert	Overeenk.	1924	1923
	1924	1 Jan. 1924	tijdvak 1923	1924	1 Jan. 1924	tijdvak 1923		
Tarwe	37.333	711.118	531.267	—	20.573	31.086	731.691	562.353
Rogge	1.332	328.492	302.155	—	3.775	485	332.267	302.640
Boekweit	51	13.609	16.497	—	—	—	13.609	16.497
Mais	24.619	536.687	420.762	1.165	85.535	53.759	622.222	474.521
Gerst	3.761	210.703	157.157	—	28.606	9.227	239.309	166.384
Haver	1.542	121.595	54.116	—	305	533	121.900	54.649
Lijnzaad	5.628	177.049	101.160	1.047	54.349	49.856	231.398	151.016
Lijnkoek	2.207	150.521	152.201	—	700	—	151.321	152.201
Tarwemeel	6.456	161.313	68.781	72	17.787	4.509	179.100	73.290
Andere meelsoorten	75	5.272	1.444	—	—	—	5.272	1.444

de rijstooft daar minder goede uitkomsten heeft opgeleverd, dan verwacht werd. Van zaken naar Oost-Azië hoort men echter nog niet, omdat de daar bereikbare prijzen nog te laag zijn.

Mais heeft deze week eenige flauwere dagen doorgemaakt, vooral ten gevolge van sterker Argentijnsch aanbod op meer verwijderde posities en flauwere stemming aan de Engelsche markt. Grootte aanvoeren van Platamais drukten daar de markt en hetzelfde was in Nederland het geval. Aan onze markt werd die druk door prijsdaling in Engeland versterkt, vooral toen enkele spoedig aan te komen ladingen daar geen plaatsing bleken te vinden. De flauwere stemming duurde echter slechts enkele dagen. De groote hoeveelheid Platamais, aangekomen te Rotterdam, werd ten slotte gemakkelijk opgenomen, zoowel door de Nederlandsche markt, waar het slechte weder de vraag steunde; als in Duitschland, waarheen via den Rijn heel wat mais uit Nederland werd verscheept. Reeds na enkele dagen had de Nederlandsche markt zich zoozeer hersteld, dat een aan de Engelsche kust aangekomen lading zelfs naar Rotterdam kon worden verkocht. Deze transactie bedierf aanvankelijk weder de stemming voor mais in Nederland, waar op 12 en 13 September voor stoomende mais groote vraag bestond tot stijgende prijzen en op den 15den was de verkoop moeilijk en trad eenige prijsdaling in. De vaste markt in Argentinië echter en de hooge prijzen, die door verschepers worden gevraagd, doen vermoeden, dat een herstel niet zal uitblijven. In Engeland is de laatste dagen de omzet, die in het begin der week tegenviel, sterk toegenomen, zoowel in ladingen als in parcels. Daarbij blijft Duitschland voor mais vast en op latere afloading worden naar Hamburg bij voortdurend hooge prijzen betaald, terwijl in Engeland het verbruik van mais bevredigend blijft. Ook Nederland en België nemen veel mais op en ofschoon de verschepingen uit Argentinië deze week weder veel grooter waren dan in de voorafgaande weken en de groote cijfers van de vorige maanden weder werden bereikt, is de kans niet groot, dat dit weder regel zal worden. Sedert het begin van het jaar was op 18 September van Argentinië op slechts 800.000 qrs. (1 a 2-wekelijksche verschepingen) na reeds evenveel mais verscheept als in het geheele jaar 1923. De nog beschikbare hoeveelheid is dus lang niet meer zoo abnormaal groot als in het begin van het seizoen. Daarbij kan uit andere uitvoerlanden voorloopig niet veel mais worden verwacht. Uit Zuid-Afrika zijn aanbod en verschepingen van zeer weinig beteekenis, evenals uit Rusland, al wordt dan ook nu en dan wat Russische mais aangeboden en al zal uit den nieuwen oogst zeker wel eenige uitvoer plaats vinden. Ook Roemenië verscheept weinig. Het aanbod is daar beperkt en een groot gedeelte daarvan gaat nog steeds langs den Donau naar Centraal-Europa. Nu en dan wordt Roemeensche mais naar West-Europa verkocht tot hooger prijs dan Argentijnsche mais en een stoomende lading vond deze week plaatsing in Nederland, doch in vergelijking met de Argentijnsche verschepingen leggen de Roemeensche hoe-

veelheden weinig gewicht in de schaal. Van den nieuwen Roemeenschen maisoogst hoort men weinig en aanbod daarvan blijft nog uit. De vooruitzichten schijnen niet slecht te zijn, doch men vreest voor een ongunstigen invloed op de kwaliteit door het regenweder van den laatsten tijd en vóór einde October kan in geen geval op verschepingen worden gerekend. Hongarije en vooral Zuid-Slavië hebben kwantitatief een goeden oogst, doch ook uit deze landen komen over de kwaliteit der mais minder gunstige berichten. Van Nederlandsch-Indië blijven vrij geregeld zaken in mais tot stand komen ter verloading in begin van 1925, niet slechts naar Nederland doch ook naar andere Europeesche landen. De vooruitzichten voor den nieuwen maisoogst der Vereenigde Staten blijven ongunstig en ofschoon nu en dan van beter weder sprake was, bleef de raming van het Washingtonsche maandrapport nog iets beneden die van 1 Augustus. Mais deed te Chicago dan ook mee aan de zeer sterke prijsverhoging op 11 September. Daarop volgde echter eenige reactie, die op den 15den, toen broodgraan weder veel hooger was, niet werd gestuit. Het slot was op dien datum echter nog ongeveer 1 cent per 56 lbs. hooger dan een week tevoren. In Argentinië waren na eenige prijsverlagingen in het begin der week de markten later weder vaster en het slot is 10 a 20 centavos per 100 KG. hooger dan een week tevoren.

Ook gerst blijft vast, en de prijsverlaging, die in het begin der week werd veroorzaakt door grooter en goedkooper aanbod uit Noord-Amerika, werd later grootendeels weer ingehaald. De gerstooft in de Vereenigde Staten en Canada is zeer goed, wat het meerdere aanbod teweegbracht, doch wegens den slechten maisoogst bestaat in Amerika zelf goede vraag voor gerst. De aanvoeren van gerst in Nederland zijn reeds eenigen tijd zeer klein en zeer hooge prijzen worden voor aankomende partijen geregeld betaald. In den loop der week is echter tot de lagere prijzen in Nederland zeer veel Amerikaansche gerst gekocht en ook Duitschland toonde goeden kooplust, zoodat met enkele weken de aanvoeren zeker weer zullen toenemen. Van andere dan Noord-Amerikaansche soorten blijft het aanbod echter zeer klein. Een enkele partij Russische gerst werd aangeboden en verkocht tot belangrijk hooger prijs dan Noord-Amerikaansche, doch van Roemenië wordt nauwelijks gerst aangeboden en ook Marokko laat weinig van zich hooren. Engeland kocht tot later weder stijgenden prijs, behalve Noord-Amerikaansche soorten vooral weder Britsch-Indische gerst. Uit Argentinië werd gerst van den nieuwen oogst aangeboden ter verscheping in de eerste maanden van 1925, doch de prijs was slechts weinig lager dan voor eerdere verscheping van Noord-Amerika. Dit aanbod leidde dan ook tot slechts weinig zaken, terwijl echter overeenkomstig aanbod van Argentijnsche rogge flink werd opgenomen, zoowel in Nederland als in Duitschland. Ook Argentijnsche haver van den nieuwen oogst wordt reeds verhandeld, ofschoon ook daarvoor, evenals tarwe tegenwoordig van de droogte gevaar dreigt. Voor Plata en Noord-

Amerikaansche haver op aflading in September en October bestond bij voortdurende goede vraag in Nederland, Duitschland en België, vooral wegens het slechte weder in West-Europa, dat daar de haver oogsten teistert. De Amerikaansche markt was daardoor zeer vast met stijgende prijs, ondanks het feit, dat in de Vereenigde Staten de haver oogst de grootste is sedert 1920 en verrassingen in den haverprijs dus zeer goed mogelijk zijn en ook Canada een goeden oogst heeft, al werd daar dan ook de hoeveelheid van 1923 niet bereikt. Voor haver geldt in de Vereenigde Staten evenzeer als voor gerst, dat de slechte maisoogst het inlandsche verbruik doet toenemen. Engeland was evenals het vasteland vast voor haver. Ook daar zijn de voorraden klein en aan alle West-Europeesche markten worden voor beschikbare haver zeer hooge prijzen betaald. De laatste dagen der week was echter de omzet aan de Engelsche markt kleiner, met eenige prijsdaling, in overeenstemming met de Noord-Amerikaansche markten, waar na sterke prijsverhooging van 11 September ook voor haver, evenals voor maïs eenige reactie niet uitbleef.

SUIKER.

Nog altijd blijft van de zijde der consumtie belangstelling bestaan voor prompte en spoedig leverbare suiker, zoodat alom de suikermarkten in prijs houdende stemming hiervoor verkeerden.

In Amerika opende de termijnmarkt voor September de afgelopen week dan ook op hooger prijs dan bij het slot der voorafgaande week, en trokken de noteeringen daarna nog wat aan, terwijl voor Spot Centrifugals de prijzen in den loop der week niet onbelangrijk opliepen, hetgeen uit de volgende cijfers blijkt:

	Spot C.	Sept.	Dec.	Jan.	Mrt
Slot voorafgaande week..	5.78	4.02	3.94	3.62	3.40
Opening afgelopen ..	5.78	4.18	4.07	3.65	3.44
Slot ..	6.03	4.20	4.08	3.65	3.39

De ontvangsten in de Atlantische havens der V. S. bedroegen deze week 72.000 tons, de versmelting 66.000 tons (tegen 42.000 tons verleden jaar) en de voorraden 110.000 tons.

De bietoogst der V. S. wordt algemeen verwacht 10 pCt. meer te zullen bedragen dan verleden jaar.

In Cubasuiker voor prompte verscheping vonden groote afloeningen plaats tot $4\frac{1}{8}$ en $4\frac{1}{4}$ d.c. c. & f. New York. De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1924	1923	1922
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 6 Sept. '24.	39.545	10.576	24.570
Tot. sedert 1 Dec. '23-6 Sept. '24	3.655.065	3.349.770	3.710.033
Werkende fabrieken	—	—	3
Weekexport 6 Sept. '24.....	89.316	47.264	62.358
Tot. sedert 1 Jan. '24-6 Sept. '24	3.230.528	2.956.876	3.323.900
Totale voorraad op 6 Sept. '24	382.352	392.900	397.730

In Engeland kwamen groote herverkoopen van prompte Javasuiker tot stand.

Raffinadeurs verhoogden deze week hunne prijzen voor alle posities met 6 d.

De Board of Trade Statistiek voor Augustus werd met de volgende cijfers bekend gemaakt:

	Augustus		Jan./Aug.	
	1924	1923	1924	1923
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet	95.520	125.246	843.828	833.268
„ Geraffineerd ..	21.914	13.256	380.796	274.885
Totaal	117.434	138.502	1.224.624	1.108.153
Voorraad in Entrepot	171.700	277.151	—	—
„ in Raffinader.	38.400	53.250	—	—
Opbrengst ..	81.933	75.013	624.152	619.824
Tot. binnenl. verbruik	139.978	132.247	1.071.621	984.900
Totale export	8.233	4.340	52.881	39.672
Voorr. op 31 Juli	1924 { 237.650	1923 { 314.450		
„ „ 31 Aug. ...	210.100	330.401		

Op Java bleef de markt vrij prijshoudend. Superieur, September levering, werd tot $f 14\frac{1}{8}$ en $f 14\frac{1}{4}$ verhandeld.

De Producenten verkochten verdere posten uit oogst 1925 tot $f 12\frac{1}{4}$ voor Superieur en tot $f 11\frac{3}{4}$ voor No. 16 en hooger en Muscovados.

De verscheping gedurende Augustus bedroegen 307.000 tons tegen 188.000 tons in 1923.

Hier te lande trokken de prijzen na kalme opening geregeld aan tengevolge van goeden kooplust en werden aan het einde der week de volgende prijzen betaald: September $f 28\frac{1}{4}$, December en Maart $f 24$ en Augustus $f 23\frac{1}{4}$. Daarna trad eene kleine reactie in tengevolge van winstneming

en waren de prijzen bij een kalm slot resp. $f 28$, $f 23\frac{1}{2}$ en $f 22\frac{1}{2}$.

De omzet bedroeg de afgelopen week 10.300 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct./Dec.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per	Cuba's 96 pCt. c.i.f.	
			Sept./Oct.	September	
12 Sept. '24	$f 24\frac{1}{16}$	Sh. 46/-	Sh. 21/-	Sh. 21/-	\$ cts. 60,3
5 „ '24	$23\frac{1}{8}$	45/6	21/-	21/-	5,78
12 Sept. '23	$29\frac{1}{16}$	58/9	24/-	32/- nom.	6,78
12 Sept. '22	$22\frac{1}{8}$	58/3	19/3	23/3	4,95
4 Juli '14	$11\frac{13}{32}$	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Olen-Katoen.
(Middling Uplands.)

	12 Sept. 1924	5 Sept. 1924	29 Aug. 1924	12 Sept. 1923	12 Sept. 1922
New York voor Middling ...	23,30 c	25,70 c	27,15 c	29,05 c	22,—
New Orleans voor Middling	21,80 c	23,72 c	24,82 c	27,50 c	21,25
Liverpool voor Middling ...	14,21 d	15,16 d	15,76 d	17,43 d*	13,01*

*) Voor fully middling ouden Standaard.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '24 tot 5 Sept. '24	Overeenkomstige periode	
		1923-'24	1922-'23
Ontvangsten Gulf-Havens.	379	438	302
„ Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr. Britannië	86	86	76
„ „ 't Vasteland etc.	202	250	143
„ „ Japan	10	7	37

Voorraden.

(In duizendtallen balen).

	5 Sept. '24	Overeenkomstig tijdstip	
		1923	1922
Amerik. havens	239	231	411
Binnenland	214	373	407
New York	51	14	72
New Orleans	37	42	44
Liverpool	120	70	340

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 10 September 1924.

Het Amerikaansche Cotton Bureau Report per 1 September werd j.l. Maandag gepubliceerd en gaf een conditie aan van $59,3\%$, of $5,6\%$ minder dan midden-Augustus, welk cijfer op een oogst wijst van 12.787.000 balen, hetwelk, vermeerderd met het surplus van $2\frac{1}{4}$ miljoen van het vorig seizoen, een totaal hoeveelheid van 15 miljoen balen beteekent. Prijzen daalden en Liverpool noteert voor Mid American vandaag 89 punten lager dan in het begin van de week. Het blijft nu de vraag, of de handel in staat zal zijn deze hoeveelheid tot huidige prijzen te assimileeren. Het is wel merkwaardig, dat alle future-noteeringen in Liverpool zich om 13 pence bewegen met slechts een enkele afwijking van ongeveer zestig punten tusschen het hoogste en laagste punt. Er wordt flink verkocht en de ontvangsten in de havens zijn goed, hoewel minder dan verleden jaar. Egyptische katoen is ook flauwer met geringe vraag, terwijl de oogstberichten iets gunstiger luiden.

Amerikaansche garenprijzen zijn ongeveer $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ d. lager al naar gelang fabrikanten min of meer bezet zijn, terwijl er voornamelijk gedurende de laatste helft der vorige week in alle soorten goede zaken zijn gedaan, daar verschillende koopers ongetwijfeld hun behoeften dekten in verband met de onzekerheid van het Bureau Bericht. Hier en daar zijn gisteren enkele flinke partijen geboekt, doch over het algemeen is het wat stiller geworden, daar het Bureau Bericht als betreedend beschouwd wordt. Nu de meeste voorraden geruimd zijn, kunnen Spinners betere prijzen maken, hoewel de Federation of American Cotton Spinners gisteren besloot, dat de tijd nog niet gekomen was om de werktijd van $26\frac{1}{2}$ uur per week verder uit te breiden. Men komt op deze aangelegenheid echter binnenkort terug. Het meest gevraagd worden de mediumnummers ring en mule twist en weft; ook bestond er belangstelling

voor 54er weft voor dhooties en 44er mule voor de ver-
verijen, doch getwijnde garens zijn verwaarloosd. Ook in
Egyptische garens gaat weinig om. In fijne medio's voor
Indië, alsook in garens voor poplin twofolds wordt wat
gedaan, terwijl in de andere soorten de handel van weinig
beteekenis is; de meeste fabrikanten zijn thans echter wel
in een positie om te kunnen wachten.

Over de doekmarkt valt weinig nieuws te melden. Zoals
wij de vorige week reeds schreven is de controle over de
prijzen van de Amerikaanse katoenhandelaars naar Liver-
pool overgegaan en vandaar weer naar Spinners. Het resul-
taat is dan ook, dat prijzen onveranderd zijn, niettegen-
staande de fluctuaties van katoenprijzen, terwijl het publi-
ceeren van het Bureau Bericht ook weinig invloed op de
markt had. Over het algemeen is men echter optimistisch
gestemd en hoewel het uiterlijk rustig is, schijnen er toch
nog wel zaken gedaan te zijn, die zelfs in verschillende
gevallen fabrikanten in staat stellen hun positie te verbe-
teren. Er bestaat van de overzeesche markten nog een
goede vraag en hoewel prijzen momenteel nog buiten be-
schouwing blijven, schijnt het toch wel, dat verschillende
overzeesche koopers in de markt zijn en slechts het gun-
stige moment om te koopen afwachten.

3 Sept. 10 Sept. Oost. koersen. 2 Sept. 9 Sept.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Indië 1/5 1/5 1/5
F.G.F. Sakellariadis 24,90 24,80 T.T. op Hongkong 2/4 2/4
G.F. No. 1 Oomra 9,90 10,— T.T. op Shanghai 3/3 3/4

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff
& Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)
Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
13 Sept. 1924	286.000	34.050	1.570.000	38.500	5 ³¹ / ₆₄
6 " 1924	352.000	34.200	1.469.000	39.000	5 ⁹ / ₁₆
30 Aug. 1924	302.000	33.375	1.427.000	38.000	5 ¹¹ / ₃₂
13 Sept. 1923	756.000	19.600	1.076.000	22.000	5 ⁹ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos		A
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	
13 Sept. 1924	100.000	1.088.000	253.000	1.692.000	
13 Sept. 1923	97.000	859.000	176.000	1.960.000	

RUBBER.

De markt was gedurende de afgelopen week over het
algemeen prijshoudend met goeden kooplust op de bestaande
prijzen. Er vonden regelmatige finke transacties plaats en
de prijzen konden zich eenigszins verbeteren.

De markt sluit op de volgende noteeringen:

	Sept.	76 ct.	74 ct.
Prima Crêpe	76	74	74
" "	Oct./Dec. 77 1/2	74 1/2	74 1/2
" "	Jan./Maart 77 1/2	75 1/2	75 1/2
Smoked Sheets	75	73	73
" "	Oct./Dec. 76 1/2	73 1/2	73 1/2
" "	Jan./Maart 76 1/2	74 1/2	74 1/2

16 September 1924.

COPRA.

De markt was deze week kalm doch vast gestemd. Voor
stoomende copra was er weer meer vraag.

Java blijft sterk verkooper, doch de meeste andere
productielanden zijn te duur.

De noteeringen zijn:

Nederl.-Ind. f.m.s.	Augustus	afloading	f. 35 3/8
" "	September	"	" 35 1/4
" "	October	"	" 35
" "	November	"	" 34 7/8

15 September 1924.

STEENKOLEN

De kolenmarkten van Engeland, Schotland en Westfalen
zijn gedurende de paar laatste weken flauw gestemd ge-
weest en het blijft een groote zorg voor de mijnen om de
teenemende productie aan den man te brengen. Prijzcon-
cessies kunnen, vooral voor groote afname, geregeld ver-
kregen worden. In Westfalen wordt op het oogenblik de
groote strijd gestreden voor de vernieuwing van het Kolen-
Syndicaat. De vernieuwing, indien zij komt, zal uitloopen
op een compromis van belangen tusschen enkele van de
allergrootste belanghebbenden, waardoor het Syndicaat ver-
sterkt zal kunnen blijven voortbestaan. In het belang van
den Duitschen Bergbau en van de zoo zeer gevenschte sta-
bilitateit van de kolenprijzen voor de industrieën in het alge-

meen, schijnt het wel wenschelijk, dat de vernieuwing mo-
gelijk zij.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde	f 12,25
Durham	" 13,—
Cardiff	" 17,—
Schotsche Gezeefde	" 11,75
Yorkshire Gewassen Doubles	" 14,—
Westfaalsche Vefförder	" 14,50
" Vetstukken	" 16,75
" Smeenootjes	" 16,50
" Gasvlamförder	" 14,75
" Gietcokes	" 21,—

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Am-
sterdam. Markt flauw. 16 September 1924.

VERKEERSWEZEN.

GRAAN.

Data	Petro-grad Londen /R'dam	Odessa Rotter-dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter-dam	Bristol kanaal	Rotter-dam	Engeland
8-13 Sept. 1924	—	13/6 2	14 3/4 3	3/11 1/2	23/11	23/11
1-6 " 1924	—	13/6 2	14 3/4 3	3/11 1/2	24/-	24/-
10-15 Sept. 1923	—	15/3 2	2.15 1	—	21/3	21/3
11-16 Sept. 1922	—	—	10 3/4 3	2/9	20/8	20/8
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

INKLARINGEN.

IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Juli 1924		Juli 1923	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	5	8.969	9	7.544
Groot-Brittannië	100	77.371	101	69.610
Duitschland	47	60.607	47	64.851
Noorwegen	2	922	4	3.939
Zweden	27	15.984	16	9.048
Denemarken	5	4.594	8	9.588
Rusl. Oostzeehav.	25	26.115	8	8.256
Finland	43	30.789	44	30.629
België	2	971	10	11.193
Frankrijk	7	3.339	6	5.615
Spanje	4	4.202	5	3.883
Portugal	5	3.826	3	3.563
Italië	4	5.956	—	—
Oostenr.-Hong., Griekenland..	1	637	1	630
Levant	2	2.464	—	—
Rusl. Zwarte Zee.	—	—	1	2.689
Roemenië, Bulg.	2	4.171	2	3.252
And. Midd. Zeeh.	3	4.709	4	3.625
Senegal, Dakar.	1	2.477	1	1.794
Ov. Westk. Afrika	4	8.383	1	2.128
Oostkust Afrika.	—	—	1	2.969
Voor-Indië	1	2.227	—	—
Ned. Oost-Indië.	9	40.074	9	39.931
And. Aziat. hav.	—	—	1	4.914
Vereen. Staten..	3	8.323	4	11.919
Canada	1	4.046	—	—
Ned. West-Indië- Ned. Antillen.	6	12.886	7	15.203
Argent., Urug..	4	21.455	3	18.209
Chili	2	9.069	2	4.504
Totaal	315	364.566	298	339.486
Periode 1 Jan.— 31 Juli 1)....	1.785	2.327.622	1.817	2.084.787
Nationaliteit				
Nederlandsche..	131	202.956	124	200.235
Britsche	49	42.271	64	55.722
Duitsche	82	54.243	85	51.302
Noorsche	15	20.951	9	10.742
Fransche	3	5.707	—	—
Zweedsche	22	15.005	9	5.418
Deensche	3	2.862	2	2.162
Vereen. Staten.	2	9.499	2	8.197
Andere	8	11.072	3	5.708
Totaal	315	364.566	298	339.486

1) 1913, 1.362 schepen met 1.551.766 N. R. T.

(Vereenigde Scheepsagenturen van Halverhout & Zwart en Zurmühlen & Co.)